

İkili Görüşme Çevirisi Dersine İlişkin Bir Ders İzlenesi Önerisi

A Syllabus Proposal for Liaison Interpreting Course

Sevda Pekcoşkun Güner¹

ÖZ

Mütercim tercümanlık ve çeviribilim bölümlerinin lisans programlarında, yazılı çeviri odaklı dersler ağırlıkta olup, sözlü çeviriye yönelik zorunlu derslerin sayısı görece düşüktür. Ancak, temel sözlü çeviri becerilerine odaklanan ve sözlü çeviriye giriş niteliği taşıyan derslerin bölüm ders planlarında zorunlu ders statüsünde bulunması önem taşımaktadır. Özellikle “ikili görüşme çevirisi” gibi yoğun şekilde çeviri uygulamalarının yapılması gereken derslerde, öğrencilerin derslere etkin katılımını ve etkileşimli öğrenmeyi destekleyen ders materyallerinin tasarlanması ve ders izlencesinin hazırlanması konusunda öğrenci merkezli ve beceri temelli yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, öncelikle ikili görüşme çevirisi kavramı mercek altına alınacak ve Türkiye’deki üniversitelerin ilgili bölümlerinin müfredatları zorunlu sözlü çeviri ve alt edinç dersleri odağında incelenecektir. Ardından, sözlü çeviri eğitiminde temel alınan Daniel Gile’in Çaba Modelleri ve Xiamen Üniversitesi’nin geliştirdiği Xiada modeli ele alınacak ve söz konusu modeller ışığında, dönemlik olarak ikili görüşme çevirisi dersine ilişkin bir ders planı oluşturulmaya çalışılacaktır. Ders materyali ve izlenecesi tasarımı, yapay zekâ destekli araçların kullanımı üzerinde durulacak ve ders kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler belirlenerek, 15 haftalık bir izlenecesi tasarlanacaktır. Bu çalışma kapsamında önerilen ders izlencesi, benzer içeriklere sahip derslerin de amaçlarına ve öğrenme çıktılarına göre uyarlanabilir. **Anahtar kelimeler:** İkili Görüşme Çevirisi, Sözlü Çeviri Eğitimi, Ders İzlencesi, Sözlü Çeviri Teknolojileri, Xiada Modeli

ABSTRACT

Undergraduate programs of translation and interpreting, and translation studies departments consist mainly of courses focusing on translation, but the number of compulsory interpreting courses is relatively small. However, departmental curricula should include compulsory introductory interpreting courses that cover basic interpreting skills. Especially in courses that require intensive interpreting practice, such as “liaison interpreting”, it is important to adopt a student-centered and skills-based approach in designing course materials and preparing syllabi that support students' active participation and interactive learning. This study first examines the concept of liaison interpreting and analyzes the curricula of relevant departments at Turkish universities, focusing on compulsory interpreting and subsidiary courses. Then, Daniel Gile's Effort Models and the Xiada Model developed by Xiamen University will be examined as crucial approaches to

¹Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, Kırklareli, Türkiye

ORCID: S.P.G. 0000-0003-2750-3217

Corresponding author/Sorumlu yazar:

Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, Kırklareli, Türkiye
E-mail: sevda.pekcoskun@gmail.com

Submitted/Başvuru: 29.04.2023

Accepted/Kabul: 10.06.2023

Citation/Atf: Pekcoskun Guner, S. (2023). İkili görüşme çevirisi dersine ilişkin bir ders izlencesi önerisi. *Istanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 18, 167-196.
<https://doi.org/10.26650/ijuts.2023.1289782>

interpreter training, and a course plan for a semester-long course on liaison interpreting will be developed in the light of these models. The design of the course materials and syllabus will emphasize how artificial intelligence-based tools can be used, and a 15-week syllabus will be designed by determining the skills that students should acquire in the course. The syllabus proposed in this study can be adapted to the objectives and learning outcomes of the respective courses.

Keywords: Liaison Interpreting, Interpreter Training, Course Syllabus, Interpreting Technologies, Xiada Model

EXTENDED ABSTRACT

Liaison interpreting is a form of interpreting in which the interpreter facilitates communication between people who speak different languages. Unlike conference interpreting, which is typically used for large-scale events such as international conferences, liaison interpreting is more suitable for smaller, semi-formal or informal contexts such as business meetings, trade shows and festivals. Compared to other interpreting types, liaison interpreting does not usually focus on a specific domain. As a result, it requires the development of general interpreting skills, including listening comprehension, effective use of memory, and cultural awareness.

Incorporating liaison interpreting course into the curricula of translation and interpreting or translation studies departments is essential to familiarize students with a versatile and flexible form of interpreting and to raise their awareness of a modality they will frequently encounter in their professional careers. In addition, since a liaison interpreting course is designed to provide students with basic interpreting and communication skills, it can also serve as a foundation for subsequent courses, such as community interpreting, consecutive interpreting, simultaneous interpreting, and conference interpreting, which require more advanced skills.

In this study, the curricula of English translation and interpreting and translation studies departments in Turkish higher education institutions, focusing specifically on interpreting courses have been analyzed. By examining the Bologna information packages provided by these institutions, the compulsory courses in the respective departments have been tried to be categorized. The analysis of 53 departments reveals that interpreting courses represent a small percentage of the total courses available.

Given that translation and interpreting departments were originally established to train both interpreters and translators, this finding suggests that the main objectives of these departments may not be sufficiently reflected in current curricula. Since graduates will be expected not only to translate written texts but also to interpret, it is essential to include courses such as "Introduction to Interpreting," "Note-taking Techniques," "Liaison Interpreting," and "Sight Interpreting" in the curricula. These courses should be designed to develop basic interpreting skills and be incorporated with core competency courses to prepare students better for their professional careers.

Following the discussion of the current situation in Turkey, this study presents two models that are integral to interpreter training and serve as the basis for the proposed course. The first model, known as the "Effort Model," was developed by Daniel Gile, while the second, known as

the "Xiada Model," was created by the Department of Translation Studies at Xiamen University in China. Both models seek to clarify the mechanisms underlying interpreting activities.

The Effort Models attempt to delineate the cognitive components of interpreting so that interpreters can optimally manage their cognitive resources and address issues that may hinder their performance. This model also helps interpreters develop strategies to overcome the challenges they encounter. Based on the principles of the Effort Models, the Xiada Model focuses on cultivating students' interpreting competence. By emphasizing the dynamic and non-linear nature of the interpreting process, the Xiada Model aims to prepare students for their professional careers.

Considering this review, a syllabus for a liaison interpreting course has been developed based on the models. It is expected that this course will become a compulsory part of the relevant curricula. The main objectives of the proposed course are to enhance students' understanding of basic interpreting skills and to provide them with the essential knowledge related to liaison interpreting, complemented by relevant exercises. The proposed syllabus adopts a student-centered and skills-oriented approach.

This study, which takes a skills-oriented approach to the design of course materials, suggests that an introductory interpreting course may benefit from controlled text production, and the incorporation of resources used in language teaching. The use of tools and digital materials that promote student-centered approaches and innovative teaching methods can foster an interactive and participatory learning environment. In addition, the importance of using artificial intelligence-based chatbots and video creation tools, which represent cutting-edge technologies, for both tutors and students in classroom and extracurricular activities is emphasized.

In the concluding section of this study, a 15-week plan for a skills-oriented and practice-intensive "liaison interpreting" course design has been presented as a mandatory component for second-year undergraduate students in translation and interpreting departments. In the proposed syllabus, a non-linear, stratified, and holistic approach is encouraged. Recognizing that well-designed syllabi can significantly contribute to student success, it is crucial to structure course plans in a way that prioritizes active participation, collaborative group activities, and interactive learning experiences.

Giriş

İkili görüşme çevirisi, çevirmenin farklı diller konuşan iki veya daha fazla kişi arasında iletişimi sağladığı bir sözlü çeviri türüdür. Uluslararası konferanslar gibi büyük ölçekli etkinliklerde tercih edilen konferans çevirmenliğinden farklı olarak, ikili görüşme çevirisi çeşitli kültürlerden gelen ve farklı diller konuşan yöneticilerin yer aldığı iş görüşmelerinde; bir topluma ait adli, tıbbi, eğitim ve refah kurumlarında çalışan personel ile farklı diller konuşan göçmenler arasındaki görüşmelerde; turizm ve çeşitli kültürel temaslar gibi resmiyet düzeyi düşük görüşmelerde ikili görüşme çevirisi gerçekleştirilir (Gentile, vd., 1996, s. 1). Çevirmen genellikle katılımcıların yanında oturur veya ayakta durur ve bir nevi ardıl çeviri yapar. Ancak çeviri sürekli olarak iki yönlü gerçekleştirilir; başka bir deyişle, çevirmen, konuşmacının sözlerini tamamlamasını takiben çeviriye başlar, çeviri tamamlandığında, diğer taraf konuşmasını yapar ve bu kez de onun sözleri çevrilir. Çeviri döngüsü bu şekilde devam eder.

İkili görüşme çevirisinde, duyduğunu anlama, belleğin işlevsel şekilde kullanımı ve kültürel farkındalık gibi daha genel sözlü çeviri becerilerine gereksinim duyulur. Küreselleşme çerçevesinde, günümüzde birçok işletme, şirket, kamu kurumu ve özel sektöre ait kuruluşların, uluslararası ortaklar, müşteriler ve paydaşlarla etkileşime girmesiyle ikili görüşme çevirisine olan ihtiyaç da gün geçtikçe artmıştır. Aynı zamanda, ihracat toplantılarından ticaret heyeti gezilerine kadar birçok ortamda gerçekleştirilen ikili görüşme çevirisi, çevirmenin farklı bağlamlara uyum sağlayabilmesi ve sözlü çeviri becerilerini geliştirmesi için olanak sunar.

Mütercim tercümanlık ve çeviribilim bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere ikili görüşme çevirisi eğitiminin verilmesi, onların hem çok yönlü ve esnek bir sözlü çeviri türüyle tanışmasını sağlayabilecek, hem de profesyonel yaşamlarında sıklıkla gerçekleştirmeleri gerekecek bir türle ilgili farkındalık oluşturabilecektir. Örneğin, uluslararası düzlemde nakliyat yapan bir lojistik firmasında çalışan çevirmen, genelde yazılı çeviriler yapsa da yabancı bir heyet iş anlaşması yapmak üzere firmaya ziyaret gerçekleştirdiğinde, ikili görüşme çevirisi yapacak ve iki taraf arasında iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla, ikili görüşme çevirisine yönelik eğitimin lisans düzeyinde verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Lisans eğitimi düzeyinde temel sözlü çeviri becerilerini kapsayan dersler bulunsa da söz konusu derslerin sınırları tam olarak belli değildir. Ders içerikleri ve kazandırılmaya çalışılan beceriler, dersler arasında farklılıklar gösterebilmektedir. Bu çalışmada kuram odaklı, uygulamaya yönelik ve yapılandırılmış bir ders planı önerilmektedir. Önerilen ikili görüşme çevirisi dersi, daha profesyonel beceriler gerektiren sözlü çeviri türleri olan toplum çevirmenliği, ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri ve konferans çevirmenliği gibi dersler için de ön hazırlık niteliği taşıyabilecektir.

1. Bir Sözlü Çeviri Türü Olarak İkili Görüşme Çevirisi

Sözlü çeviri türleri, eş zamanlı çeviri (İng. *simultaneous interpreting*) ikili görüşme çevirisi (İng. *liaison/bilateral/dialogue interpreting*) ve ardıl çeviri (İng. *consecutive interpreting*) olarak üç temel başlık altında toplanabilir (Hervey, vd., 1995, s. 130). Son yirmi yılda teknolojinin gelişimiyle birlikte profesyonel sözlü çeviri alanında gerçekleşen önemli değişiklikler göz

önünde bulundurulduğunda, günümüzde eş zamanlı çeviri, ardıl çeviri ve ikili görüşme çevirisi arasında gerek sunulan hizmet boyutunda gerekse de maliyet hesaplamalarında iç içe geçmiş bir yapı söz konusudur. Örneğin, “telefonda sözlü çeviri” gibi yeni türler bu üç sözlü çeviri türünden özellikler taşımaktadır (Morelli, 2017, ss. 83-84). Her ne kadar bu sözlü çeviri türleri uygulamada birbirleriyle bağlantılı olarak yer alsa da türlerin genel yapısı arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Eş zamanlı çeviri, konuşmanın eş zamanlı olarak erek dile aktarımını içeren sözlü çeviri türüdür. Çevirmen genellikle kabin içinde bulunur ve teknik teçhizat yardımıyla konuşmayı anlık olarak dinleyicilere aktarır. Bu tür çeviri, profesyonel düzeydeki etkinliklerde, kabin, mikrofon, kulaklık seti gibi gerekli donanıma sahip konferans salonlarında gerçekleştirilir. Üst düzey diplomatik zirveler, tıp, mühendislik, hukuk gibi farklı alanlarda uluslararası sempozyum ve konferanslar eş zamanlı çeviriye gereksinim duyulan etkinliklerdir.

İkili görüşme çevirisi, iş toplantısı, sosyal etkinlik veya turistik gezi gibi çoğunlukla gündelik bir ortamda, iki veya daha fazla kişi arasında iletişimin sağlanması amacıyla gerçekleştirilen bir sözlü çeviri etkinliğidir. Resmi düzeyde konuşmalar, toplantı metinleri ya da sunumlardan ziyade bireyler arasındaki karşılıklı konuşmaların çevrilmesini kapsar. Giovanna Pistillo (2003) ikili görüşme çevirisinin “diyalog tabanlı bir iletişim ortamında” gerçekleştirilen bir çeviri türü olduğunu ifade etmektedir. Ardıl çeviri ise, çevirmenin, konuşma gerçekleştirirken genellikle not aldığı ve konuşmacının ara vermesiyle birlikte notlarından yardım alarak ilgili konuşmayı erek dile aktardığı çeviri türüdür. Bazı iş görüşmeleri, konferanslar, uluslararası düzeyde müzakereler ve diplomatik temaslar gibi çoğunlukla resmi ya da yarı resmi yapıdaki etkinliklerde ardıl çeviri hizmeti alınabilir. Bu bağlamda, ikili görüşme çevirisi ardıl çevirinin bir alt alanı olarak kabul edilir. Sözlü çeviri deneyimlerinden yola çıkarak ikili görüşme çevirisi ile ardıl çeviri arasındaki farkları aşağıdaki şekilde ifade edebiliriz:

Çeviri ortamı: İkili görüşme çevirisi, genellikle resmi olmayan ortamlarda tercih edilirken, ardıl çeviri çoğunlukla daha resmi ortamlarda gerçekleştirilir (Pistillo, 2003).

Çevirinin genel tarzı: İkili görüşme çevirisi doğası gereği bir sohbet ya da diyalog çevirisini andırır, (Dal Fovo ve Niemants, 2015) çeviride kullanılan dil kesiti de bu bağlamda şekillenir. Dolayısıyla, konuşmaların içeriğinde gündelik dil kullanımlarıyla karşılaşılabilir. Ancak, ardıl çeviri sürecinde, çevirmenin daha profesyonel bir dil kesiti kullanması ve ilgili özel alan terminolojisine hâkim olması beklenmektedir.

Zamansal konum: İkili görüşme çevirisinin temel amacı, diyalog ortamının tarafları arasında iletişimin sağlanmasına katkı sunmaktır. Ardıl çeviri ile karşılaştırıldığında, görece daha doğal bir süreç söz konusudur (Mason, 2009). Ardıl çeviri ise genellikle bölümler halinde yapılır, çevirmen bir taraftan konuşmacıyı dinlerken, diğer taraftan not tutar. Konuşmacının, konuşmasının ilgili bölümünü bitirmesini takiben çeviri gerçekleştirilir. Süreç daha sistemli ve kuralı bir şekilde işler.

Konuşmaların genel içeriği: Ardıl çeviriye gereksinim duyulan ortamlarda konuşma içerikleri genellikle resmi olup, akademik ya da profesyonel düzeydedir. Çeviride alana

özgü dil ve terim kullanımı oldukça önemlidir. İkili görüşme çevirisi sürecinde konuya bağlı olarak uygun terminoloji kullanımı gerekse de gündelik dile ait söz varlığıyla da sıklıkla karşılaşılır. Bu nedenle, ardıl çevirisi yapılan konuşmalar daha kontrollü ve yapılandırılmış iken, ikili görüşme çevirisi gerçekleştirilen konuşmalarda konuşma diline özgü yapılar ve bir konuşma metnine bağlı kalmaksızın, yani doğaçlama olarak ortaya çıkan ifadeler de yer alabilir.

Karmaşıklık düzeyi: Ardıl çeviri sürecinde, özel alan dili ve terminolojisiyle daha sık karşılaşmakta ve bu nedenle sürecin daha karmaşık olduğu varsayılmaktadır. Ancak, ikili görüşme çevirisinde, sürecin doğası gereği çevirmenin daha fazla anlık karar alması gerekebilir. Bu durum çevirmen için zorlayıcı olabilmektedir. Öte yandan, çeviri ortamının ardıl çeviriye göre daha rahat olmasından hareketle, çevirmen anlayamadığı noktaları konuşmacıya doğrudan sorarak netleştirebilir.

Çeviride kullanılan araçlar: Ardıl çeviride terimcelere ve not almayı kolaylaştıracak araçlara daha fazla gereksinim duyulmaktadır. İkili görüşme çevirisinde not tutulabilse de süreç daha spontane şekilde işler ve konuşmacının konuşma süresi daha kısadır; bu durumda çevirmen daha sık aralıklarla çeviri yapar.

Çevirinin yönü: İkili görüşme çevirisi iki yönlüdür ve diyalog kuran tarafların birbiriyle iletişimini temel alır (Mason, 2009). Ardıl çeviri ise çift yönlü olabileceği gibi tek yönlü olarak da gerçekleştirilebilir. Örneğin, bir toplantıda konuşmanın tek yönlü ardıl çevirisi yapılabilir, soru-yanıt kısmında ise çift yönlü çeviri gerçekleştirilebilir.

İkili görüşme çevirisi toplum çevirmenliğini de kapsayan bir türdür. Bu terimler bazı araştırmacılar tarafından birbirleri yerine de kullanılmaktadır (Wadensjö, 1998, s. 49; Maximous, 2017; Valero Garcés, 2023). Toplum çevirmenliğinde çeviri iki yönlüdür ve çevirmen ortamda konuşulan her iki dile de çeviri yapar. Bu nedenle, “diyalog çevirisi” ya da “ikili görüşme çevirisi” olarak da adlandırılır. Mahkeme ya da hastane gibi bir kamu kurumunda, yüz yüze görüşmeler yapılırken farklı diller konuşan profesyonellerle belirli bir uzmanlığı olmayan kişiler, yani halk arasında iletişimin sağlanması için ikili görüşme çevirisine başvurulur. Uzmanlar ve hizmet alan bireyler arasında etkin iletişimin sağlanması amacıyla profesyonel çevirmenlerden yardım almak oldukça önemlidir. Çevirmen sayesinde aynı dili konuşmayan hastane personeli ile hastalar arasında daha sağlıklı bir iletişim kurulabildiği ve çevirmenin rolünün yalnızca iletişim işlevi ile sınırlı olmadığı, aynı zamanda farklı kültürler arasında bir köprü görevi üstlendiği söylenebilir (Hudelson, vd., 2013). Dolayısıyla hekim-hasta iletişiminde profesyonel çevirmenlerin görev almasıyla, hastaların daha kaliteli sağlık hizmeti aldığı ve böylece dil engeli olmayan hastalarla eşit konuma geldiği sonucuna varılabilir (Karlner, vd., 2007, s. 727; Jacobs, vd., 2004).

İkili görüşme çevirisi yapan bir çevirmenin öncelikle ortamda konuşulan dilleri çok iyi bir şekilde anlaması ve konuşabilmesi gerekmektedir. Yazılı çeviri etkinliğinde olduğu gibi, çevirmenin ilgili kültürlerle aşina olması ve her iki dildeki gündelik kullanımlara ilişkin farklılıklar konusunda bilinçli olması önemlidir. Bunun yanında, konuşmanın üslubunun, jestler

ve yüz ifadelerinin doğru bir şekilde yorumlanması, ikili görüşme çevirisi sürecine olumlu katkı sağlamaktadır. Ardıl çevirmenin de bu becerilere tümüyle sahip olması, hatta bunların üzerine çıkması gerekir (Hervey, vd., 1995, s. 130). Bu nedenle, konuyu sözlü çeviri eğitimi bağlamında ele aldığımızda, ikili görüşme çevirisinin ardıl çeviriye giriş ya da hazırlık adımı oluşturduğu söylenebilir. Çeviribilim öğrencilerinin işlevsel bir ikili görüşme çevirisi eğitimi alması temelde iki açıdan önem taşımaktadır. İlk olarak, ikili görüşme çevirisine gereksinim duyulan birçok kurum ve ortam bulunmaktadır. İkincisi, ikili görüşme çevirisi dersi kapsamında öğrencilere temel sözlü çeviri ve iletişim becerileri kazandırılmaya çalışıldığından, bu ders daha katmanlı ve karmaşık bir süreç olan ardıl çeviri için de temel oluşturabilir. 2. bölümde, sözlü çeviri eğitimi üzerine Türkiye’de yapılmış çalışmalara değinilecek ve yükseköğretim kurumlarının çeviribilim bölümlerine ait ders planlarında zorunlu ders kategorisi kapsamında yer alan sözlü çeviri derslerinden söz edilecektir.

2. Türkiye’de Sözlü Çeviri Eğitimi

Alanyazın taraması kapsamında özel olarak Türkiye’de ikili görüşme çevirisi ve sözlü çeviriye giriş niteliği taşıyan derslere ilişkin bir çalışma ile karşılaşılmaması da sözlü çeviri eğitimiyle ilgili birçok değerli çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar tüm sözlü çeviri derslerini kapsamaktadır.

Sözlü çeviri yalnızca sözcüklerin erek dile aktarılması olarak düşünülmemeli; çevirmen, konuşmacının kültürel ortamı ve amacı ile dinleyicilerin kültürü ve söz konusu konuşmayı neden dinlemek istedikleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır (Aksoy, 1995, s. 14). Dolayısıyla, çevirmenin dil edinci yanında kültür edincine sahip olması beklenir. Aymil Doğan, sözlü çeviri eğitimi almış bir öğrencide bulunması gereken özellikleri; dil ve kültür bilinci, genel kültür, dünya bilgisi, bellek becerileri, yürütücü biliş yöntemleri, mesleki kuram bilgisi, teknik bilgi, konu alanı ve terminoloji bilgisi, mesleki etik kuralları bilgisi, ortama uygun davranabilme ve duyuşsal beceriler olarak özetler (2009, ss. 87-89). Çeviribilim bölümlerine ait ders planlarında yer alan sözlü çeviriye ilişkin derslerde tüm bu niteliklerin öğrenciye kazandırılması beklenmektedir.

Günümüzde, sözlü çeviriye yönelik teknolojik araçların etkin bir şekilde kullanımını içeren araşsal edincin desteklenmesini kapsayan ders planları, etkileşimli sözlü çeviri eğitiminde önemli rol oynamaktadır. Araşsal edinc ve dijital okur yazarlık gerektiren yeni teknolojilerin sözlü çeviride kullanımı çeviri piyasasını da şekillendirmeye başlamıştır. Özkaya, ilgili bölümlerin ders planlarında, uzaktan sözlü çeviri ve video-konferans çevirisi gibi görece yeni teknolojileri içeren sözlü çeviri süreçlerine ilişkin derslere yeterince yer verilmediğine dikkat çekmektedir (2017, ss. 108-110). Özellikle son yıllarda sözlü çeviri süreçlerinde kullanılabilecek teknolojilerle ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Örneğin, bir çalışma kapsamında üç boyutlu sanal gerçeklik ortamlarının sözlü çeviri eğitiminde kullanılabilirliğine ilişkin proje gerçekleştirilmiştir (Şahin ve Eraslan, 2017).

Bir diğer çalışmada (Pekcoşkun Güner, 2022), terim çevirisi odaklı bir bakış açısıyla, not tutma yazılımlarından makine destekli sözlü çeviri sistemlerine kadar sözlü çeviriye yönelik olarak tasarlanmış dijital araçlar incelenmiştir. Sözlü çeviri becerilerinin geliştirilmesine ilişkin bir dizi eğitim materyali içeren dijital platformların çeviri eğitimine olası katkıları değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında ayrıca sözlü çeviri süreçlerini destekleyebilecek dijital bir araç tasarlanmaya çalışılmıştır.

Alanyazında sözlü çeviri sürecinde not alma ve bellek kullanımı ile ilgili çalışmalar gerçekleştirildiği de görülmüştür. Ardıl çeviri süreçlerinde bellek ve not alma kavramları iç içedir. Ancak, öğrencinin belleğin öncelikli olduğunu bilmesi ve notlarının yalnızca birer araç konumunda bulunduğunu anlaması gerekmektedir. Not alma, bir yandan konuşmada geçen bilgilerin anımsanmasına destek olurken, diğer yandan bilginin bellekten geri çağırılmasına yardımcı olur. Zhang Meifang'ın (2017, s. 178) da ifade ettiği gibi sözlü çeviri sürecinde notlar, özellikle analiz ve kavrama konularında belleğe yardımcı unsurlardır ve bir nevi filtre işlevi üstlenirler. Notlar aynı zamanda çevirmenin çeviri sırasında başvurduğu yegâne kaynakları oluşturur. Bu kaynaklar sayesinde, çevirmen konuşmanın akışına uyumlu şekilde önemli kavram ve ayrıntıları atlamadan çevirisini gerçekleştirebilir. Bu nedenle, öğrencilere sözlü çeviri eğitimi kapsamında hem belleğin işleyişi hem de not alma becerilerine ilişkin farkındalık kazandırılması önemlidir.

Yemenici, çalışmasında ardıl çeviri sürecinde yürütücü bilişin öneminden söz etmektedir. Ardıl çeviri evrelerini oluşturan, “dinleme”, “anlama”, “not tutma” ve “çeviri” adımlarının her biri yürütücü biliş stratejilerinin uygulanması ile pekişir. Bu stratejilerle, çevirmen konuşmada geçen fikirler arasında mantıklı bağlantılar kurup kuramadığını, çeviride önemli bir bilgiyi atlayıp atlamadığını ya da çevirisinin anlamsal bir bütünlüğe sahip olup olmadığını sorgular (2019, ss. 301-311).

Çeviribilim öğrencileri genellikle not alma etkinliğini, duydukları her sözcüğü yazma olarak algılamaktadır. Oysa, duyduğunu anlama sağlıklı bir not alma sürecinin ön koşuludur. Dolayısıyla, not alma etkinlikleriyle birlikte duyduğunu anlama becerilerini de güçlendirecek nitelikte alıştırmaların tasarlanması önem taşımaktadır (Durukan, 2017).

Türkiye’de sözlü çeviri eğitimiyle ilgili olarak kapsanan bir diğer konu ise ilgili derslerde ölçme ve değerlendirmenin nasıl gerçekleştirileceğidir. Aytaş ve Köktürk (2017) sözlü çeviri edincinin ölçülmesi amacıyla bir rubrik tasarlamış; rubriğin genel anlamda sözlü çeviri eğitimi veren tüm kurumların kullanımı için uygun olduğunu, ancak ilgili bölümlerin öğrenci kapasiteleri ve öğretim hedefleri doğrultusunda şekillendirilebileceğinin altını çizmiştir. Ölçekte kapsanan temel konular, dilbilimsel yeti, söylem yetisi, dil yetisi, iletişim yetisi ve sözlü çeviri yetisi olarak belirlenmiştir (a.g.e.).

Küreselleşmenin bir meslek olarak sözlü çeviriye ve çeviri piyasasını nasıl etkilediğine yanıt aradığı tezinde, Okuyan (2019) çeviribilim bölümlerinde verilen sözlü çeviri eğitiminin piyasa beklentilerine ne ölçüde karşılayabileceğini tartışmıştır. Ulaşılan veriler sonucunda, sözlü çeviri eğitiminde uzmanlaşma konusunda eksikliklerin olduğu belirtilmiş; sektör temsilcilerinin

görüşleri ışığında, sözlü çeviride teknolojik araç kullanımının ders planlarında yer alması gerektiği vurgulanmıştır (a.g.e., s. 247). Türkiye’de lisans düzeyinde verilen sözlü çeviri eğitiminin belirlenen beceriler bağlamında incelendiği bir çalışmada da ilgili ders planlarında sözlü çeviriye yönelik duygusal edincin geliştirilmesiyle ilgili bir ders bulunmadığı, bazı müfredatların ise meslek ve etik bilgisi ile çeviri piyasasına ilişkin bilgiler sunmadığı saptanmıştır (Okuyan ve Balkul, 2019, s. 133).

Türkiye’de lisans düzeyinde verilen sözlü çeviri eğitimine ilişkin pedagojik eğilimleri, uygulamaları, olası sorunları ve çözümleri inceleyen bir çalışmada, sözlü çeviri eğitiminin genel olarak profesyonel çevirmen yetiştirmekten ziyade temel sözlü çeviri becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak şekillendiği belirtilmiştir (Bayraktar Özer, 2022). Yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular ışığında, ana dil / yabancı dil bilgisinin sözlü çeviri derslerinin önkoşulu olduğu ve bunu alan bilgisinin takip ettiği belirtilmiş; ancak bu durumun uygulamada yeterince desteklenmediği görülmüştür (a.g.e.).

Bu çalışma kapsamında, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarının İngilizce mütercim ve tercümanlık ile İngilizce çeviribilim bölümlerinin ders planları, sözlü çeviri dersleri açısından incelenmiştir. İnceleme, 2023 yılı mart ayında gerçekleştirilmiş olup, *yokatlas.yok.gov.tr* web sayfasında yer alan fakülterlere bağlı 42 ve yüksekokullara bağlı 11 İngilizce mütercim ve tercümanlık / çeviribilim bölümünün öğretim planlarını kapsamaktadır. Üniversitelerin ders Bologna bilgi paketleri ışığında, sözlü çeviri ile ilgili mevcut zorunlu dersler sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Araştırma evreninin zorunlu derslerle sınırlı tutulmasının nedeni, seçmeli ders havuzlarında yer alan tüm derslerin dönemlik olarak açılmamasıdır. Açılacak olan seçmeli dersler, bölümün insan kaynağı, akademik personelin uzmanlık alanları ve öğrenci kapasitesi gibi birçok değişkene göre belirlenmektedir. Dolayısıyla, incelemede sözlü çeviri dersleri ve sözlü çeviri ile ilintili zorunlu derslere odaklanılmıştır. Derslerin katmanlı yapısı ve içerik benzerlikleri sınıflandırmanın kısıtlarını oluştursa da program ve ders öğrenme çıktıları ile ders adları göz önünde bulundurularak temel sınıflandırmaya gidilmiş, tüm kurumlardaki aynı kategoriye giren derslerin toplam sayıları elde edilmiştir.

Tablo 1. İngilizce mütercim ve tercümanlık / çeviribilim bölümlerinde sözlü çeviri ve alt edinç ders kategorileri ile sayıları (yalnızca zorunlu dersler)

	Ders adı	Ders sayısı
Alt edinç dersleri	İngilizce konuşma becerileri	52
	Duyduğunu anlama ve sözlü anlatım	25
	Sunum becerileri	10
	Topluluk önünde konuşma	6

Sözlü çeviriyle doğrudan ilintili dersler	Yazılı metinden sözlü çeviri	27
	Not alma teknikleri	21
	Toplum çevirmenliği	7
	İkili görüşme çevirisi	3
	Ardıl çeviri	46
	Eş zamanlı çeviri	22
	Konferans çevirmenliği	9
	Diğer (Sözlü çeviriye giriş, sözlü çeviri türleri, sözlü çeviri uygulamaları, vb.)	69
Toplam		297

Tablo 1’de görüldüğü gibi, benzer ad ve içeriğe sahip alt edinç dersleri dört kategoride toplanmıştır. Bu sınıflandırmanın bir nedeni de aynı ders planı içinde farklı içeriklere sahip olan alt edinç derslerinin bulunmasıdır. Örneğin, bazı üniversitelerin ders planlarında “duyduğunu anlama ve sözlü anlatım” ile “İngilizce konuşma becerileri” dersleri aynı dönem içinde bulunmakta; bazı bölüm müfredatlarında ise “sunum becerileri” ve “sözlü anlatım” dersleri aynı dönemde ayrı dersler olarak yer almaktadır. Benzer durum, sözlü çeviri dersleri için de geçerlidir; sınırları görece daha belli olan yazılı metinden sözlü çeviri, not alma teknikleri ve toplum çevirmenliği dışında kalan derslerle ilgili kesin bir sınıflandırma yapmak güçtür. Örneğin, “sözlü çeviriye giriş” adlı bir dersin içeriği ile “ikili görüşme çevirisi” ya da “sözlü çeviride temel beceriler” adlı derslerin içeriği benzer olabilir veya “sözlü çeviri uygulamaları” adlı bir ders “ardıl çeviri”yi de içerebilir. Bazı üniversitelerin ders planlarında bu dersler birlikte de yer alabilmektedir. Bu nedenle, sözlü çeviri dersleri sekiz kategoriye ayrılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen 53 yükseköğretim kurumunda lisans döneminde açılan toplam ders sayısını kesin olarak söylemek zor olsa da lisans öğrencilerinin her dönem almakla yükümlü oldukları ders sayısının ortalama yedi olduğu kabul edilerek, 53 kurumun ders planında yaklaşık olarak toplam 3000 adet ders bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda, sözlü çeviriye temel oluşturabilecek alt edinç dersleriyle birlikte tabloda yer alan kategoriler içerisine giren tüm dersler toplam ders sayısının %10’una denk gelmektedir. Yalnızca sözlü çeviri dersleri ise, ilgili bölümlerin toplam ders sayısının %7’sini oluşturmaktadır. Dönemlik olarak açılan seçmeli derslerin çoğunlukla sözlü çeviri dersi olduğu varsayılsa bile söz konusu derslerin ders planlarındaki ağırlığı beşte biri geçmeyecektir. Mütercim ve tercümanlık bölümlerinin hem yazılı hem de sözlü çevirmen yetiştirmek amacıyla kurulmuş olduğu düşünüldüğünde, bu amacın ders planlarına yeterince yansımadağı söylenebilir. Ancak, ciddi uzmanlaşma gerektiren eş zamanlı çeviri ve konferans çevirmenliği gibi derslerin seçmeli ders statüsünde olmasında fayda vardır; çünkü her yükseköğretim kurumunun ilgili bölümlerinde bu dersleri verebilecek uzmanlıkta öğretim elemanı bulunamamakta ve dışarıdan hizmet alımı tüm kentlerde mümkün

olamamaktadır. Bu bağlamda, bazı üniversiteler sözlü çeviri alanında uzmanlaşmaya gitmiş, 7. ve 8. yarıyıllarda sözlü ve yazılı çeviri modülleri oluşturulmuştur¹. İnsan kaynağı yeterli olan bölümlerde uzmanlaşmaya dayalı modüler sistemin uygulanması öğrencilerin çeviri becerilerini oldukça olumlu etkileyebilecektir.

Öte yandan, uygun insan kaynağına, altyapıya ve teknolojik donanımına sahip olmayan üniversitelerde zorunlu statüde bulunan eş zamanlı çeviri ve konferans çevirmenliği derslerinin, öğrenme çıktılarını karşılayamayacağı söylenebilir.

Sonuç olarak, İngilizce mütercim ve tercümanlık ile çeviribilim bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere sözlü çeviri becerilerini geliştirmek amacıyla temel becerilerin kazandırılması onların profesyonel yaşamda daha başarılı olmalarını sağlayabilecektir. Çünkü, çevirmen olarak meslek hayatına atılan bir mezun, yalnızca yazılı değil, sözlü çeviriler de yapmaktadır. Bu nedenle, “sözlü çeviriye giriş”, “not alma teknikleri”, “ikili görüşme çevirisi”, “yazılı metinden sözlü çeviri” gibi temel sözlü çeviri becerilerini geliştirmeye yönelik derslerin, ders planlarında alt edinç dersleriyle eş zamanlı olarak yer alması önerilmektedir. 3. bölümde “ikili görüşme çevirisi” dersine yönelik bir ders izlencesi hazırlanırken yararlanılabilecek bazı modeller incelenecektir.

3. İkili Görüşme Çevirisi Dersine Yönelik Bir Ders İzlencesi Tasarımı: Genel Çerçeve

İkili görüşme çevirisi dersine yönelik ders izlencesi önerisine geçmeden önce, sözlü çeviri eğitiminde kullanılan iki modelden söz etmek faydalı olacaktır. Bu modellerden ilki, Daniel Gile tarafından tasarlanan “çaba modelleri”; ikincisi ise Çin’de bulunan Xiamen Üniversitesi, çeviribilim bölümü tarafından geliştirilen “Xiada modeli”dir. Batı ve Doğuda sözlü çeviri eğitimine bakışın da yansımalarını gösteren bu iki modelden izlence tasarımında yararlanılması planlanmaktadır.

Sözlü çeviri sırasında zihinsel bir enerjiye gereksinim duyulur; fakat bu enerji miktarı sınırlıdır. Daniel Gile’in önerdiği çaba modellerine göre, sözlü çeviri sürecinde gösterilen çaba, dört farklı bileşene ayrılabilir. İlk bileşen, kaynak metnin/konuşmanın dinlenmesi ve çözümlenmesi (kaynak dil girdisinin anlamlandırılması); ikinci bileşen, kısa süreli bellek çabası (bilginin işlenmeden önce geçici süreyle bellekte saklanması); üçüncü bileşen, erek metnin/konuşmanın üretim çabasıdır (önceki iki bileşene dayanarak çıktının erek dilde üretilmesi). Son bileşen olan koordinasyon çabası ise diğer üç bileşen arasındaki etkileşimlerin yönetilmesini ele alır ve kendi kendini izleme ya da denetleme işlevlerini kapsar (2009, ss. 160-168). Sözü edilen dört bileşen sözlü çeviri sürecini oluşturur. Gile, dört bileşenli modelin daha çok eş zamanlı çeviri için uygulanabilir olduğunu belirtmiş, ardıl çeviri için de benzer bir model öne sürmüştür. Modele göre, ardıl çeviri iki evrede gerçekleştirilir: (1) kavrama aşaması (dinleme ve not alma); (2) konuşmanın yeniden üretimi aşaması (yeniden yapılandırma). Her aşamada,

1 Örneğin, Boğaziçi Üniversitesi ve İstanbul Okan Üniversitesi

çevirmenler zihinsel kaynaklarını dinleme, analiz etme, bellek, not alma, okuma ve üretim gibi farklı görevlere tahsis etmek zorundadır. Modelde, bu görevleri ve bunların birbirleriyle etkileşimlerini göstermek için bazı formüller önerilmiştir (a.g.e., ss. 175-176):

$$AÇ = D + N + B + K \text{ (dinleme ve not alma aşaması)}^2$$

$$AÇ = H + NO + Ü + K \text{ (üretim aşaması)}^3$$

Ardıl çeviri için geliştirilmiş model, konuşmacının belli bir süre aralıksız konuştuğu ve çevirmenin sistemli bir şekilde mutlaka not aldığı çeviri durumları için geçerlidir. Dinleme etkinliği ve konuşmanın yeniden üretimi gibi temel unsurlar değişmeye de her sözlü çeviri türünün dinamikleri farklı olduğundan, çaba modellerinde de farklılıklar görülmektedir. Sonuç olarak çaba modelleri, çevirmenin bilişsel kaynaklarını en işlevsel şekilde yönetebilmesi ve çeviri performansını etkileyebilecek sorunları çözebilmesi için sözlü çevirinin bilişsel bileşenlerini açıklamaya çalışır. Böylece çevirmenin, karşılaştığı zorluklara yönelik yöntemler geliştirmesine de yardımcı olur. Çaba modelleri, aynı zamanda sözlü çeviri eğitime yönelik ders planları ve ölçme-değerlendirme araçları geliştirmek için bir temel oluşturur. Bu modeller ışığında, sözlü çeviri için gerekli olan bilişsel beceriler belirlenerek, çevirmenlerin bu becerileri geliştirmelerine ve performanslarını artırmalarına destek olabilecek öğretim programları tasarlanabilir.

Gile'in çaba modellerini temel alan Xiada modeli, öğrencilerin sözlü çeviri edincinin geliştirilmesi için önerilen bir model olup, sözlü çeviri sürecinin doğrusal olmayan ve devingen doğasını vurgulayarak, öğrencileri profesyonel hayata hazırlamayı amaçlamaktadır. Model, Çin'de sözlü çeviri çalışmalarında adını duyurmuş olan Xiamen Üniversitesi tarafından geliştirilmiştir.

Modelin güncellenmiş versiyonunu anlatan *Basics of Interpreting Skills* (2009) adlı kitabın önsözünde aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

Bu ders kitabı, sözlü çeviri eğitime yönelik genel bir çerçeve çizmektedir. Bu kitap modern bilgi teknolojilerinin de yardımıyla, öğretim elemanlarını kendi öğretim materyallerini uyarlama, değiştirme ya da güncellemeleri yönünde teşvik edecektir; aynı zamanda bu kaynak, sözlü çeviri eğitimi alan öğrencilerin içinde bulunduğu gerçek koşullar ve beceri düzeylerini göz önünde bulunduran öğretim materyalleri ve alıştırmalar sunmaktadır" (Liu, 2015, s. 205).

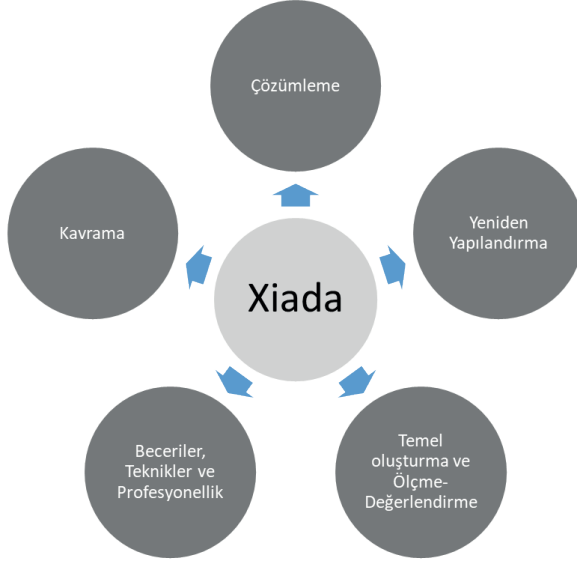
Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerin çeviribilim bölümlerinde verilen sözlü çeviri derslerine yönelik ortak müfredatlar geliştirilmiş ve ilgili ders izlenceleri başta Xiada modeli olmak üzere, benzer modellerle şekillendirilmiştir.

Xiada modelinde, üç temel bileşen bulunmaktadır. Bunlar, kavrama, yeniden yapılandırma ve çözümlenmedir. Tüm bu katmanları kapsayan unsur ise, beceriler ve profesyonelliktir. Ayrıca model, ölçme ve değerlendirme konusunu da kapsamaktadır.

2 Ardıl çeviri = Dinleme ve çözümlenme (D) + not alma (N) + bellek (B) + koordinasyon (K) (dinleme ve not alma aşaması)

3 Ardıl çeviri = Hatırlama (H) + notları okuma (NO) + üretim (Ü) + koordinasyon (K) (üretim aşaması)

Şema 1. Xiada modelinin temel bileşenleri

Bileşenler kısaca aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Moratto, 2011; Liu, 2014; Liu, 2020):

Kavrama: Kaynak dil yetkinliği, dil dışı unsurlar ve alan bilgisi, kaynak dilin anlaşılmasını kolaylaştırır. Kaynak dil iletimi tüm sözlü çeviri sürecini başlatan unsur olduğundan anlaşılması önem taşımaktadır. Kavrama, kaliteli ve işlevsel bir çevirinin gerçekleştirilmesini sağlayan ilk aşamadır. Bu nedenle, öğrencilerin bu konudaki farkındalığının geliştirilmesi gerekir. Kültürel farkındalık ve tıp, teknik alanlar gibi özel alanlara yönelik bilgilerinin artırılması, öğrencilerin kaynak dil iletimini kavramasına yardımcı olacaktır.

Yeniden yapılandırma: Bu bileşen, kaynak dil iletiminin erek dilde yeniden oluşturulmasını içerir. Yeniden yapılandırma süreci, çevirmenin bilgi birikimi ile desteklenir. Ses tonu, konuşma hızı, biçem, vurgu ve tonlamalar gibi birçok parametre bu aşamada sürece dahil olur. İletinin doğru ve anlaşılır şekilde erek kitleye aktarılması önem taşımaktadır.

Çözümleme: Hem iletinin kavranmasını hem de yeniden yapılandırılmasını kapsar. Buradaki iki temel bileşen; söylem çözümlemesi ve kültürlerarası iletişim becerileridir. Her öğrenci, sözlü çeviri sürecinde anlamın tekil sözcüklerden daha önemli olduğunu bilmelidir. Söz varlığı, metin türü, dil kesiti gibi unsurlar gözden geçirilmelidir. Etkili iletişim, söz öbekleri ve tümceler düzeyinde değil, söylem düzeyinde gerçekleşir.

Beceriler, teknikler ve profesyonellik: Çevirmenin sahip olması gereken temel sözlü çeviri becerileri ile çeviri süreçlerinde uygulayabileceği teknikleri kapsar. Her sözlü çeviri türü için gerekli beceri ve teknikler farklı olabilir. Örneğin, eş zamanlı çeviride çoklu görev becerileri ön plandayken, ardıl çeviride çevirmenin topluluk önünde konuşma becerileri çeviri başarısını etkileyecektir.

Modele sonradan **temel oluşturma** ve **kalite kontrol** bileşenleri eklenmiştir. Bu aşamaların yapılandırılmasında bilişsel psikoloji verilerinden yararlanılmış, öğretim süreci de çeviri sürecinin öncesini ve sonrasını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu bileşenlere kısaca değinmemiz gerekirse, **temel oluşturma** bileşeni; sürekli dil edinimi (dil geliştirilmesi, hayat boyu dil öğrenimi); uzun vadeli bilgi birikimi (alanla ilgili olarak öğrencinin bilgi düzeyini sürekli olarak artırması); kısa vadeli görev-odaklı hazırlık (ilgili çeviri görevine ilişkin hazırlıklar) ve psikolojik becerilerin kazandırılması gibi unsurlardan oluşur.

Kalite kontrol ise, denetleme, ölçme ve değerlendirmeyi içerir. Bu bileşenin iki amacı vardır. İlki öğrencilerin sözlü çeviri süreçleriyle ilgili farkındalığını artırmak, ikincisi ise eğitim kalitesini artırmaktır. Denetleme aşaması makro düzeyde iletişim çabasını, mikro düzeyde ise dil kullanımı ve bilgisini içerir. Süreç denetimi aşaması, öğrencinin kendi kendini denetlemesini, günümüzde eğitim bilimlerinde *tandem* öğrenme olarak da sözü edilen kavram olan akran değerlendirmelerini ve sınıf içi grup çalışmalarını içerir. Son olarak vize ve final sınavları, sertifika sınavları ve gerçek çeviri ortamlarında sözlü çeviri uygulamalarını kapsayan bir değerlendirme süreci yer alır.

Xiada modeli bütüncül bir yaklaşımla, ders içi sözlü çeviri uygulamalarını, derslerde kullanılacak dilsel materyalleri ve ölçme-değerlendirme aşamalarını birbirleriyle ilişkili ve katmanlı bir yapı olarak ele almaktadır.

Sözlü çeviri eğitimine yönelik alanyazında görece yeni bir yaklaşım sunan Xiada modelinin anlaşılabilirliği için, bu modelin uygulandığı bir dersi incelemek uygun olacaktır. Çin’de sözlü çeviri modülü bulunan çeviribilim bölümlerinin çoğunda, “Sözlü Çevirinin Temelleri” adlı bir ders vardır. Bu dersin planının hazırlanmasında ise Xiada modeli temel alınır. Ders kapsamında hedeflenen öğrenme çıktıları şu şekildedir:

(1) Öğrencilere etkin dinleme ve çözümleme becerilerinin kazandırılması; (2) bellek teknikleri; (3) sözlü çeviriye yönelik sunum becerilerinin kazandırılması. Konuşmanın temel içeriğinin kavranması için dinleme alıştırmalarının yapılması gibi sözlü çeviri sürecine hazırlık becerilerini, ardıl ve eş zamanlı çeviri gibi daha karmaşık süreçlere ilişkin not alma teknikleri gibi becerilerden ayırmak gerekir (Liu, 2015, ss. 208-209).

Bu bağlamda, çok modlu öğrenme yaklaşımlarından yola çıkılarak basitten karmaşığa bir yol izlenir. Görsel içerik, dilsel ve işitsel içeriklerle desteklenir. Öğrencilerin kendi bilgisayarlarına indirebilecekleri video bağlantılarına ders kitaplarında yer verilir. Seçilen materyaller, öğrencinin kendi kendine öğrenme sürecini de teşvik edebilecek nitelikte olmalıdır (a.g.e).

Liu Heping (2005; aktaran Liu, 2015), beceri temelli sözlü çeviri eğitiminde materyal seçiminde üç unsurun göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtir: (1) Güncel konularla ilgili materyaller: Öğrenciler güncel materyallerle, konuşmanın işlenmesine yönelik dil dışı zihinsel kaynaklarını etkinleştirirler. Sözlü çeviri sürecini ve çalışma prensiplerini daha iyi bir şekilde anlayabilirler. (2) İçerik bütünlüğü: Tüm öğretim materyalleri, öğrencinin mantıksal çözümler yapabileceği şekilde ve bilişsel düzeyde “derin işleme” sürecini kolaylaştırabilecek yapıda, bağdaşık ve tutarlı olmalıdır. (3) İçeriğin beceri temelli öğrenme

yaklaşımına uygun olması: Öğretim elemanları, her bir üniteye belli becerileri veya teknikleri öğretebilmek için gerekli alıştırmaları belirleyebilmelidir.

Xiada modeli, dil ve içerik odaklı olmaktan ziyade beceri odaklıdır⁴. Temel ve profesyonel sözlü çeviri becerilerinin öğrencilere kazandırılması hedeflenir (Chen, 2009, ss. 287-288; aktaran Liu, 2015). Bu nedenle, her hafta sözlü çeviriye yönelik farklı bir beceriye odaklanılır; ancak hedeflenen tüm becerilerin birbirleriyle etkileşim halinde ve birbirlerini tamamlayıcı yapıda olduğu da unutulmamalıdır.

Tablo 2’de Xiada modeli ışığında hazırlanmış bir ders planı görülmektedir:

Tablo 2. Xiamen Üniversitesi sözlü çeviri dersi (2 dönemlik) izlencesi (Liu, 2020, s. 73)	
Modüller	Hafta
1. Dönem	Hafta bazlı beceri kazanımı
Profesyonel sözlü çeviriye giriş	1. hafta
Mantıksal çözümleme	2. ve 3. haftalar
Duyduğunu anlama	4. ve 5. haftalar
Sözlü çeviride bellek unsuru	6. ve 7. haftalar
Not alma teknikleri	8., 9. ve 10. haftalar
Ara sınav	11. hafta
Metni/konuşmayı kavramaya yönelik yöntemler	12. hafta
Yeniden yapılandırma becerileri	13. ve 14. haftalar
İkili görüşme çevirisi ve kültürlerarası iletişim	15. hafta
Yazılı metinden sözlü çeviri	16. hafta
Bütüncül etkinlikler	17. hafta
2. Dönem	Konu tabanlı beceri kazanımı
Şekil/grafik çevirileri (ticaret alanında)	1., 2., 3. ve 4. haftalar
Topluluk önünde konuşma (politika ve diplomasi alanlarında)	5. ve 6. haftalar
Sadakat ilkesi (bilim ve teknoloji alanlarında)	7. ve 8. haftalar
Ara sınav	9. hafta
Çeviri sorunlarının üstesinden gelme (çevre alanında)	10. ve 11. haftalar
Sözlü çeviriye yönelik bilgi edinme	12. ve 13. haftalar
Eş zamanlı çeviriye giriş	14., 15. ve 16. haftalar
Final sınavı (yüz yüze)	17. ve 18. haftalar

Tablo 2’deki ders izlencesinde bir öğretim yılını kapsayan sözlü çeviri dersinin haftalık içerikleri görülmektedir. Güz döneminde beceri kazanımı odaklı bir öğretim planı belirlenmiştir.

4 “Beceri odaklı öğretim” önceden belirlenmiş becerilerin ders kapsamında öğrenciye kazandırılması amacıyla uygulama temelli bir yaklaşımın izlendiği bir öğretim yöntemidir. Beceri odaklılık, dil edinci ve ders içeriğinden bağımsız değildir. Ancak, derste kullanılacak materyaller kazandırılması hedeflenen beceriye uygun olarak seçilir.

Bir, iki ya da üç haftalık periyotlarda farklı bir temel sözlü çeviri becerisine odaklanılmaktadır. Bu becerilerin sıralaması, kullanılan ders kitabındaki ünite sıralaması ile aynıdır. Ayrıca, herhangi bir haftada üzerinde durulan becerinin ilerleyen haftalarda uygulanabilmesi öncelenmektedir. Başka bir deyişle, her yeni modülde öğrencinin ilgili sözlü çeviri becerisi hakkında farkındalık kazanması hedeflenmektedir. Bahar döneminde ise, güz döneminde kazanılan beceriler ışığında çeviri uygulamalarına geçilmekte, farklı metin türü ve konu alanlarından sözlü çeviri alıştırmaları yapılmaktadır.

Xiada modeli ve çaba modelleri, sözlü çevirmenlerin sözlü çeviri etkinliğini nasıl yerine getirdiklerini açıklamaya çalışan iki modeldir. Aslında, her iki model de sözlü çeviri sürecindeki bilişsel yükü ve çabayı vurgulamaktadır. Aralarındaki temel fark, kapsadıkları işlem düzeyleri ile ilgilidir.

Gile'in çaba modelleri, dinleme ve çözümlleme, üretim, bellek, koordinasyon gibi daha ayrıntılı bileşenler sunarak, farklı türdeki zihinsel çabaların dağılımı ve etkileşimi ile ilgilenir. Xiada modeli ise daha çok anlamın çeviri sürecinde yeniden yapılandırılmasına odaklanır. Xiada modeli, başta lisans düzeyinde olmak üzere çeviribilim bölümlerinde beceriye dayalı sözlü çeviri eğitimi ilkesiyle, ders planlarında belli standartların sağlanması amacıyla geliştirilmiştir. Bu modeller, sözlü çeviri eğitimi ve araştırmaları için faydalı kaynaklar olarak kabul edilebilir. Sözlü çevirmenlerin, sözlü çeviri sürecinin karmaşıklığı ve ilgili beceri ile stratejiler hakkında fikir edinmelerine de yardımcı olurlar.

Sözlü çeviri eğitiminde kapsanması gereken en önemli konulardan biri sözlü çeviriye yönelik becerilerin kazanılmasında bireysel farklılıkların rolüdür. Aynı eğitimi alan öğrencilerin öğrenmelerinin neden farklı düzeylerde gerçekleştiği sorusuna disiplinlerarası çalışmalarla yanıt aranır. Bu sorunun yanıtı ise, bilişsel ve psikolojik kodlarda gizlidir (Cai ve Dong, 2015). Psikodilbilim ve çeviribilim alanlarından uzmanların ortak çalışmalarıyla, bireysel farklılıkların beş temel düzeyde kendini gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bunlar, ikinci dil düzeyi, bellek kapasitesi, uygun karşılık bulma yetkinliği, endişe ve motivasyondur. Bu bağlamda, Çin'de yaklaşık yarım milyon çeviribilim öğrencisi ile yapılan çalışmalar sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır (a.g.e., s. 167):

1. İkinci dil (D2) yeterliği, çeviribilim öğrencilerinin sözlü çeviri eğitiminden ne ölçüde verim alabileceğini belirleyen en önemli değişkendir.
2. Endişe, sözlü çeviri performansını etkileyen bir değişkendir, sözlü çeviri eğitiminde öğrenciye birçok becerinin birlikte kullanımını öğretilerek, öğrencinin endişenin üstesinden gelmesi amaçlanır.
3. Sözlü çeviri eğitiminde motivasyon oldukça önemli bir bileşendir.

Sözlü çeviri eğitimi bağlamında gerçekleştirilmiş kapsamlı bir projeden de söz etmemiz yerinde olacaktır. *Interpreting Asia - Interpreting Europe* projesi, Hanoi Yabancı Diller Üniversitesi, Westminster Üniversitesi, Dublin City Üniversitesi ve Xiamen Üniversitesi iş birliği ile 2005 yılında gerçekleştirilen, *Asia Link* adlı AB destekli bir projedir. Aynı zamanda,

Shanghai Üniversitesi tarafından basılmış, *Asia Link-Interpreting Asia – Interpreting Europe* (Weidong, vd., 2014) adlı bir ders kitabı da bulunmaktadır. Proje, ikili görüşme çevirisi eğitime odaklanır. Projeye ilişkin eğitim videolarına ise *Youtube* üzerinden erişilebilmektedir⁵. Kitap ve videolar kapsamında yer alan üniteler şu şekildedir:

Ünite 1 – Sözlü çevirmenin rolü: Bu ünite, sözlü çeviri sürecinden genel olarak söz edilmekte, sözlü çevirmenlerin sahip olması gereken temel özelliklere ve sözlü çeviriye gereksinim duyulan ortamlara kısaca değinilmektedir.

Ünite 2 – Topluluk önünde konuşma: Vurgu ve tonlamaların ayarlanması, konuşmanın hızı, göz teması kurulması ve çevirmenin kendine güveni gibi becerilere odaklanılmaktadır.

Ünite 3 – Bellek: Bu ünite, ikili görüşme çevirisi sırasında bellek ve konsantrasyonun önemi, belleğin kullanım aşamaları (kodlama, depolama ve geri çağırma), kısa süreli belleği güçlendirmek için yapılabilecek sınıflandırma, genelleme ve hatırlatıcılar gibi alıştırmalar üzerinde durulmaktadır.

Ünite 4 – Not alma: Bu bölümde, not tutarken dikkat edilmesi gereken hususlar; kısaltma, sembol ve şekil kullanımı ile çeviri sürecinde notların belleğe desteği vurgulanmaktadır.

Ünite 5 – Sorunları aşmak için taktik geliştirme: Bu ünite, ikili görüşme çevirisi sürecinde karşılaşılabilecek zorluklardan (örneğin, konuşmacının çok hızlı ve ara vermeden konuşması) söz edilmekte, bu sorunlarla nasıl başa çıkılabileceği ile ilgili bir çerçeve çizilmeye çalışılmaktadır.

Ünite 6 – Kültürlerarası farkındalık: Bu bölümde, çeviri sürecinde karşılaşılan kültürel referanslar, deyimler ve mizah unsurları gibi kültüre özgü unsurlarla ilgili bir farkındalık kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Ünite 7 – Profesyonellik: Bu ünite genel olarak uygun giyim, çeviri ortamına hazırlıklı gelme ve toplantının gizliliğine özen gösterme gibi sözlü çevirmenin yükümlülüklerinden söz edilmektedir.

10-15 dakikalık videoların temelde dört bileşeni vardır: Anlatıcı, konuyla ilgili ders niteliğinde bilgiler verir. Videolarda, doğru ve yanlış çeviri durumlarını betimleyen canlandırmalar, çeviribilim alanından öğretim elemanları ve uzman çevirmenlerin görüşleri ile gerçek çeviri durumlarından kesitler sunulmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, ikili görüşme çevirisi dersine yönelik ders planı hazırlanırken, Giles'in çaba modellerinden; Xiada modelinden ve *Asia Link-Interpreting Asia, Interpreting Europe* adlı kaynaktan faydalanılmıştır.

4. İkili Görüşme Çevirisi Dersine Yönelik Bir İzlence Tasarımı

4.1. Dersin Amacı ve Öğrenme Çıktıları

İkili görüşme çevirisi dersi, sözlü çeviriye giriş niteliğinde bir ders olup, bu ders kapsamında öğrencilere temel sözlü çeviri becerilerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Gerek yazılı gerekse

5 <https://www.youtube.com/watch?v=HUUH-19tEXs>

de sözlü çeviri sürecinde, çeviri yapabilmenin temel koşulu okuduğunu/duyduğunu anlama olduğundan, ikili görüşme çevirisi dersinin bulunduğu dönem içerisinde öğrencilerin “duyduğunu anlama ve sözlü anlatım” gibi bir dersle desteklenmesi önem taşımaktadır. Bu gibi alt edinç dersleri çeviribilim bölümlerinin müfredatlarında bulunsa da genellikle birinci ve ikinci yarıyıllarda yer almaktadır. Dil yeterliğini artırmaya yönelik derslerin çeviri dersleriyle eş zamanlı olarak verilmesi öğrencilerin çeviri derslerindeki başarısına da katkı sunabilecektir.

Dersin önkoşulu, dersi almak isteyen öğrencilerin en az B2 düzeyinde İngilizce bilmesidir. Öğrenciler halihazırda çeviribilim bölümlerinde öğrenim gördüğünden, bu önkoşulu zaten sağlamaktadır. Dersin lisans 2. sınıf (güz ya da bahar dönemi) öğrencilerine yönelik olması düşünülmektedir. Haftada 4 saat olmak üzere, 15 haftalık bir süre için “zorunlu ders” olarak planlanan dersin temel öğrenme çıktıları aşağıda sıralanmıştır:

- Öğrenciler, ikili görüşme çevirisinin doğası ve bu çeviri türüne gereksinim duyulan ortamlarla ilgili bilgi sahibi olabilecektir.
- Öğrenciler, topluluk önünde konuşma becerilerini geliştirebilecektir.
- Öğrenciler, bellek becerilerini geliştirmeye yönelik yöntemler öğrenebilecektir.
- Öğrenciler, not alma becerilerini geliştirebilecek, kendi not tutma yöntemlerini üretebilecektir.
- Öğrenciler, ikili görüşme çevirisi sırasında alana özgü dil, dil kesitleri ve terminolojinin önemini kavrayabilecektir.
- Öğrenciler, kültüre özgü unsurların çeviri sürecindeki önemi konusunda farkındalık kazanabilecektir.
- Öğrenciler, dinledikleri metnin temel fikirlerini anlayabilecek ve erek dilde özetleyebilecektir.
- Öğrenciler, ikili görüşme çevirisi sırasında karşılaşılabilen sorunlar ve bunlarla nasıl başa çıkabilecekleri hakkında bilgi sahibi olabilecektir.

Yukarıda sözü edilen öğrenme çıktılarının her biri ayrı bir haftanın konusu olabilir. Ancak, tasarlanan dersin amacı, sözlü çeviriye ilişkin temel konular hakkında farkındalık yaratmak ve ilgili alıştırmalarla bir başlangıç oluşturmaktır. Ayrıca, profesyonel hayatlarında sıklıkla gerçekleştirecekleri ikili görüşme çevirisine yönelik gerekli bilgilerin öğrencilere verilmesi dersin temel amaçlarındandır.

4.2. Ders İçeriği

4.2.1. Ders Materyali Tasarımı

Ders materyallerinin tasarımı dersin genel amaçları ve öğrenme çıktıları ile uyumlu olmalıdır. Bu çalışmada ilgili ders, öğrenci merkezli ve beceri temelli bir bakış açısıyla tasarlanmaya çalışılmıştır. Öğrenci merkezlilik, genellikle dil öğretimi alanında benimsenen bir yaklaşım olup, öğrencinin gereksinimlerini ve ilgi alanlarını öğrenme sürecinin merkezine yerleştiren bir eğitim anlayışıdır. Öğrenci merkezli bir ortamda, öğretici, öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir rol

üstlenir; bir yandan öğrenciye rehberlik ve destek sağlarken, diğer yandan kendi öğrenme serüveninde öğrencinin etkin bir rol almasına izin verir. Bu yaklaşım, her öğrencinin kendine özgü öğrenme tarzı, ilgi alanları ve becerileri olduğunu savunur, bu farklılıkları barındıran ve bunlardan yararlanan bir ortam yaratmayı amaçlar.

Yaklaşık elli yıl önce temelleri atılmış olan öğrenci merkezli yaklaşım, öğretim süreçlerindeki odağın, dilin biçiminden, işlevi ve kullanımına kayması ile ortaya çıkmış; eğitimde iletişimsel yaklaşımların gelişmesiyle bir öğretim yöntemi olarak benimsenmiştir (Nonkukhetkhong, vd., 2006; Sarfraz ve Akhtar, 2013). Dolayısıyla, öğrenci merkezli yaklaşımın çeviribilim bölümlerinde okutulan uygulamalı dersler için uygun bir yöntem olduğu söylenebilir.

Beceri temelli öğrenme ise, yalnızca bilgi edinmekle kalmayıp, belirli becerilerin geliştirilmesine odaklanan bir eğitim yaklaşımıdır. Bu yaklaşımla öğrenci gelecekteki mesleği ile ilgili olarak gerçek dünyadan örneklerle karşılaşır, öğrenme süreci uygulamalı ve deneysel öğrenme etkinlikleri ile şekillenir. Beceri temelli öğrenmede, önceden belirlenmiş birtakım becerilerin öğrenciye kazandırılması amaçlanır. Ders materyalleri de beceri hedeflerine göre tasarlanır. Capeles ve çalışma grubu, derse ilgi duymayan öğrencilerin sınıfın moral ve motivasyonunu olumsuz yönde etkilediğini ve bu nedenle öğretim elemanlarının söz konusu derste öğrencinin kazanabileceği becerileri önceden tanımlaması ve anlatmasıyla bu sorunun belli ölçüde çözülebileceğini dile getirmiştir (2019). Bu çalışma kapsamında sunulan ikili görüşme çevirisi dersi zorunlu bir ders olarak tasarlandığından, öğrencilerin derse aktif katılımı önemlidir. Bu nedenle dersin çerçevesinin önceden çizilmesi ve ders planında derste kapsanacak olan sözlü çeviri becerilerin birer amaç olarak yer alması önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, ders materyali tasarımı beceri odaklı olarak yapılmalıdır. Ardıl çeviri, toplum çevirmenliği ve eş zamanlı çeviri gibi derslerde gerçek dünyadan dilsel materyallerin kullanımı işlevsel bir yöntem olsa da ardıl çeviriye giriş niteliğinde tasarlanan bu derste öğretim elemanları kontrollü metin üretimini tercih edebilir ya da dil öğretiminde kullanılan kaynaklardan faydalanabilir.

4.2.1.1. Dil öğretimine yönelik ders kitapları (En az B1 düzeyinde)

İkinci dil öğrenimi için tasarlanmış ders kitaplarında bulunan dinleme alıştırmalarında öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşabilecekleri özgün bir dil kullanılır. Alıştırmalar; gündelik konuşmalar, popüler bilim metinleri, ülkeler hakkında bilgiler, röportajlar gibi birçok metin türünü kapsayacak şekilde hazırlanır. Öğrencilerin konuşmaları zorlanmadan anlayabilmeleri için, konuşmacılar genellikle net, nötr bir aksan ve telaffuzla konuşur. Dinleme alıştırmaları aynı zamanda farklı konuşma hızlarında tasarlanır, böylece öğrencinin tüm konuşma hızlarına uyum sağlayabilmesi ve içeriği anlayabilmesi amaçlanır. Dinleme metinlerinde yer alan sözcükler kontrollü şekilde seçilir. Dolayısıyla, sözcük düzeyinde kontrollü bir dil kullanılır. Amaç yabancı dilde sıklıkla kullanılan belli terim, sözcük, deyim ya da söz öbeklerinin öğrenilmesini sağlamaktır. Konuşmalarda genellikle belirli konu ve izleklere odaklanılır, bu

da öğrencilerin kendi deneyimlerini içerikle ilişkilendirmelerine yardımcı olur. Ders boyunca, ilgili kitapların kavrama soruları da öğrencinin konuşma ya da diyaloglarda geçen ve çeviri sürecinde atlanmaması gereken noktaları kavrayıp kavramadıklarını sınamak için kullanılabilir. Kitapların çok modlu içeriği (videolar, animasyonlar, vb.) öğrenme sürecini destekleyici yapıdadır, dolayısıyla ilgili içerikler çeviri eğitimi kapsamında da kullanılabilir.

4.2.1.2. Yapay Zekâ Araçlarını Kullanarak Metin Üretme

Öğrenci merkezli eğitim kapsamında, öğrencilerin etkin rol alabileceği kurgusal diyalogların sınıf içinde canlandırılmasının öğrencinin gerek sözlü çeviri edincinin gerekse de topluluk önünde konuşma gibi alt edinçlerin geliştirilmesi için önemli olduğu düşünülebilir.

Türkiye’de toplum çevirmenliği eğitimini mercek altına alan bir çalışmada, diyalog çevirisi uygulamalarının toplum çevirmenliği derslerinde önemli yer tuttuğu belirtilmiş; Rudvin ve Tomassini’nin önerdiği iki modelden⁶ söz edilerek, uygulamaların önceden yazılmış bir metin temel alınarak gerçekleştirildiği, diyalog içeriklerinin ise büyük oranda öğretim elemanının kontrolüne bırakıldığı belirtilmiştir. “Anlama, uzmanlık terminolojisi, zor dilbilgisi yapıları, konuşma dili, dile özgü kullanımlar, kültürel referanslar veya etik ikilemler” gibi konularda öğrencileri zorlayabileceği için, bu yöntemin faydalı olduğu söylenebilir. Önceden yazılmış metinlerin doğallıktan yoksun kalabileceği durumlarda ise temel hatları belirli olan bir olay örgüsüne dayanarak öğrencilerin doğaçlamalar yapması tercih edilebilir (Ross, 2018, ss. 300-301).

Rudvin ve Tomassini çalışmalarında, sınıf ortamında uygulanabilecek iş dünyası, sağlık sektörü ve hukuk alanı bağlamında geçen diyalog örnekleri vermiştir. Bu örnekler, karşılıklı konuşmaların yanı sıra, kısa senaryoyu, çevirinin zorluk düzeyini, çeviride zorluk yaratabilecek unsurlara (kültüre özgü unsurların çevirisi, dil kesiti vb.) ilişkin açıklamaları ve diyaloglarda geçen önemli terimleri içermektedir (2011, ss. 143-217).

Günümüzde, *ChatGPT*⁷ gibi yapay zekâ tabanlı sohbet robotları sayesinde istenilen senaryoda ve birçok dilde diyalog yazılabilmektedir. Sohbet robotları, internet üzerinden insan kullanıcılarla gerçek bir konuşmayı simüle etmek üzere tasarlanmış bilgisayar yazılımlarıdır. Bu araçlar, belirli sorulara veya komutlara yanıt vermek üzere programlanabilir ve otomatik müşteri hizmetleri, destek ya da bilgi sağlamak amacıyla oluşturulmuş mesajlaşma platformları, web siteleri veya mobil uygulamalarla entegre edilebilir. Sohbet robotları, kullanıcılarla etkileşim kurmak için doğal dil işleme (NLP) yöntemlerini veya önceden oluşturulmuş komut dosyalarını kullanabilir, kullanıcı girdisini anlama ve yanıtlama yeteneklerini geliştirmek için makine öğrenmesi sistemleri ya da yapay zekâ (AI) algoritmaları tarafından desteklenebilir.

Sohbet robotları günümüzde hem uzman kullanıcılar hem de toplumun birçok kesiminden

6 İlk modelde eğitici(ler) ve bir ya da daha fazla gönüllü öğrenci sınıfın önünde, sınıfın geri kalanı izlerken diyalogu canlandırır. İkinci modelde ise, sınıf üç ila beş öğrenciden oluşan gruplara ayrılır ve her gruba önceden hazırlanmış diyaloglar verilerek pratik yapmaları istenir (Rudvin ve Tomassini, 2011, s. 94).

7 *OpenAI* tarafından geliştirilmiş bir sohbet robotudur.

ve farklı yaş gruplarından bireyler tarafından kullanılmaktadır. Bu araçlar, kullanıcılarına çok kapsamlı bir yelpazede bilgi sunmaktadır. Bir sohbet robotu, yemek tarifi verebilir, kod yazabilir, iki dilli bir terimce çıkarabilir ya da çeviri yapabilir. Sorgulara yanıt verebilmek için büyük dil modellerini kullanan sohbet robotları, doğal dili işleyip anlamlandırabilir. Bu nedenle, sohbet robotları yabancı dil öğretiminde kullanılmaya başlanmıştır. Bir sohbet robotu yabancı dil öğrencilerine temelde şu açılardan destek sağlayabilir: (1) insanla iletişim kurmayla karşılaştırıldığında, öğrenciler bilgisayarla konuşurken kendilerini daha rahat hisseder, (2) sohbet robotları aynı öğrenme materyalini, defalarca kez öğrencilere tekrar ettirebilir, (3) birçok robot hem metin hem de konuşma sentezi sunarak, öğrencilerin dinleme ve okuma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur, (4) robotlarla çalışmak öğrencilere ilginç ve yenilikçi bir yaklaşım olarak gelmektedir, (5) öğrenciler normal şartlarda kullanma şansı bulamayacakları çeşitli dil yapıları ve sözcükleri kullanma şansını yakalamaktadır, (6) robotlar, yazım ve dilbilgisi hatalarına yönelik hızlı ve doğru geribildirimler sağlar (Haristiani, 2019; Godwin-Jones, 2022). Diyalog tabanlı bilgisayar destekli dil öğrenimi, bir öğrencinin otomatik bir araç ile anlam odaklı konuşma etkinliği kapsamında, ilgili dilde pratik yapmasını içerir. Bu yaklaşım, üç temel unsura dayanır: etkinlik birimleri olarak diyaloglar; bir muhatap olarak bilgisayar ve öğrencinin kendi üretimine dayalı sonucu yine sistemle tartışılabilir olanağı (Bibauw, vd., 2015). Bu yönüyle sohbet robotları, öğrencinin kendi kendine öğrenme sürecini de destekleyebilmektedir.

Sohbet robotları, çeviri eğitiminde de işlevsel bir şekilde kullanılabilir. Dil becerilerini geliştirme, özel alan dili ve terminolojisi hakkında bilgi sahibi olma, çevirmenlerin gerçek dünyada karşılaşabilecekleri ortamlara ilişkin simülasyonlar üretme gibi birçok açıdan çeviri eğitimini destekleyebilir. Örneğin, sohbet robotları, kültüre özgü unsurlar barındıran konuşmaları simüle edecek şekilde programlanabilir ve böylece çeviribilim öğrencilerinin, kültüre özgü durumlar hakkında farkındalık geliştirmesine yardımcı olabilir. Bu araçlar, hem öğretim elemanları hem de öğrenciler tarafından, amaca yönelik olarak etkin biçimde kullanılabilir.

İkili görüşme çevirisi özelinde düşünüldüğünde ise, sohbet robotlarının ders materyali hazırlamada öğretim elemanına yardımcı olabileceği söylenebilir. Öğretim elemanları uygun bir dizi komut üreterek, kullandıkları sohbet robotuna kontrollü bir diyalog yazdırabilir. Kontrollü diyaloglar öğrencilerin, özel dil ve terminoloji kullanımı konusunda farkındalık gibi hedeflenen becerileri geliştirmelerine yardımcı olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise, senaryonun açık ve detaylı bir şekilde çizilip, sohbet robotunun tüm bileşenleri anlamlandırabilmesini sağlamaktır. Aşağıda örnek bir sorgu ve diyalog yer almaktadır⁸:

8 *OpenAI* tarafından geliştirilmiş olan *Sage* isimli sohbet robotu kullanılmıştır.

Tablo 3. Ders materyali olarak kullanılabilir diyalog örneği
Senaryo: İkili görüşme çevirisi dersinde kullanılmak üzere bir diyalog hazırla. Diyalog bir bankacıyla uluslararası müşteri arasında geçmektedir. İngilizce konuşan müşteri bir birikim hesabı açtırmak ister. Bankacı ise yalnızca Türkçe konuşabilmektedir. Diyalogda “birikim hesabı”, “faiz”, “mevduat” gibi temel düzey bankacılık terimlerini kullan. Çeviri zorluk düzeyi: Kolay Odaklanılan beceri: Özel alan terminolojisine yönelik farkındalık, duyduğunu anlama, bilgiyi eksiksiz şekilde aktarma.
Banka Memuru: Merhaba, hoş geldiniz! Size nasıl yardımcı olabilirim?
International Client: Hi, I would like to open a savings account.
Banka Memuru: Peki. Ne tür bir hesap açtırmak istersiniz?
International Client: A regular savings account would be fine.
Banka Memuru: Tamam, öncelikle bazı bilgilere ihtiyacımız var. Adınızı ve soyadınızı öğrenebilir miyim?
International Client: My name is John Smith.
Banka Memuru: Tamam, John bey. Kimlik belgenizi alabilir miyim?
International Client: Sure, here’s my passport.
Banka Memuru: Teşekkür ederim. Bilgilerinizi sisteme kaydedeceğim. Hesabınızı açabilmem için bir başlangıç mevduatı yatırmanız gerekiyor. Ne kadar yatırabilirsiniz?
International Client: I would like to deposit \$500.
Banka Memuru: Tamamdır. Ayrıca, hesap açılışı için bazı belgeleri de imzalamanız gerekecek. Şimdi belgelerinizi hazırlıyorum.
International Client: Great, thank you!
Banka Memuru: Şimdilik bu kadar, hesabınız açıldığında size ayrıca bilgi vereceğim.
International Client: Thank you, have a good day!

Sınıf içi çalışmalarda, bir öğrenci banka memuru, diğer bir öğrenci ise uluslararası müşteri rollerini üstlenebilir. Başka bir öğrenci ise iki taraf arasında çeviriyi gerçekleştirir.

Sonuç olarak sohbet robotları aracılığıyla gerçek yaşamda karşılaşılabilecek çeviri ortamlarına uygun senaryolar rahatlıkla oluşturulabilir. Öğretim elemanı tarafından derste kazandırılması amaçlanan becerilere paralel şekilde, istemler (İng. *prompts*) sohbet robotuna verilerek diyaloglar üretilebilir. Örneğin, dil kesiti, terminoloji, konu ve metin türü gibi unsurlar belirlenerek uygun istem tasarlanabilir. Öğrenciler de aynı şekilde sohbet robotlarında diyalog oluşturarak alıştırmalar yapabilirler.

4.2.1.3. Dijital Araçlar

Sözlü çeviriye yönelik olarak tasarlanmış dijital araçlardan ders içi ve ders dışı etkinliklerde yararlanılabilir. Öğrenci merkezli yaklaşımı ve yenilikçi öğretim yöntemlerini destekleyen araçlar ve dijital materyaller, etkileşimli ve eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturulmasına da katkı sağlamaktadır.

Sözlü çeviriye yönelik dijital araçlar, beş başlık altında toplanabilir: (1) not tutma yazılımları (*Evernote*⁹, *LectureNotes*¹⁰, vb.); (2) bilgisayar destekli sözlü çeviri araçları (*InterpretBank*¹¹, vb.); (3) makine destekli sözlü çeviri sistemleri (*Google Çeviri*¹², *VoiceTra*¹³, vb.); (4) eğitim materyalleri (*Speechpool*¹⁴, *Speech Repository*¹⁵, *ORCIT*¹⁶, vb.); (5) terminoloji araçları (*Interplex*¹⁷, *Terminus*¹⁸, *Flashterm*¹⁹, *Interpreter's Help*²⁰, vb.) (Pekçoşkun Güner, 2022, s. 189). Söz konusu dijital araçların bazıları çeviribilim öğrencilerine not tutma konusunda destek sağlamakta, bazıları ise tek, çift ya da çok dilli terimciler oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, *Speechpool* gibi dijital medya kütüphaneleri, öğrencilere farklı zorluk düzeylerinde konuşmalardan oluşan bir havuz sunmaktadır. Platform, öğrencilere gerçek konuşmalarla çalışma ve alıştırma yapma olanağı da verir. Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Birimi tarafından oluşturulmuş *Speech Repository* ise, farklı konularda konuşmalar içermektedir. Platformda, eğitim amaçlı materyaller de yer almaktadır (örneğin, AB bünyesinde çalışan çevirmenlerin görüşleri). Konuşmalar, aynı zamanda çeviri zorluk düzeylerine göre, orta düzey eş zamanlı çeviri, üst düzey ardıl çeviri gibi kategorilerde sınıflandırılmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen bir diğer proje olan *ORCIT* de etkili dinleme becerilerinin geliştirilmesi, araştırma yöntemleri, topluluk önünde konuşma, çeviri stresi ile başa çıkma gibi bir dizi konuya odaklanan kaynaklar sunmaktadır. Bu bağlamda, *Backbone*²¹ gibi birçok dilde (İngilizce, Almanca, Türkçe, İspanyolca, vb.) ve konuda (kültür, din, eğitim, teknoloji, vb.) videolar sunan sözlü derlemlerden de yararlanılabilir. Avrupa Komisyonu destekli bir proje olan *Backbone*, video ve ses dosyalarını çeviriyazılarıyla birlikte kullanıcıya sunmaktadır.

Sözlü çeviri eğitimine yönelik olarak tasarlanmış e-öğrenme platformları, dersin amacı ve içeriğine uygun olarak öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından kullanılabilir olacak faydalı araçlardır. Öte yandan, öğretim elemanları öğrencileri kendi dijital medya kütüphanelerini oluşturmaya yönlendirebilir. Örneğin, öğrenciler ikili görüşme çevirisi dersi kapsamında senaryolar yazıp, videolar çekerek eğitim materyali oluşturabilirler. Video kayıtlarının yapılması, montaj işlemleri, videolara altyazı eklenmesi, içeriklerin çeviriyazılarının hazırlanması, video içeriklerinden terimciler oluşturulması gibi birçok teknik ve çeviri odaklı işi de gerçekleştirmiş olurlar. Böylece, proje tabanlı öğrenme yaklaşımı da desteklenmiş olur. Proje tabanlı öğrenme, öğrenme sürecine

9 <https://evernote.com>

10 <https://lecturenotes.in>

11 <https://www.interpretbank.com>

12 <https://translate.google.com.tr>

13 <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.passsaga.voicetranslation>

14 <http://speechpool.net/en/>

15 <https://webgate.ec.europa.eu/sr/>

16 <https://orcit.eu/>

17 <http://www.fourwillows.com/interplex.html>

18 <https://www.wintringham.ch/cgi/ayawp.pl/t/terminus>

19 <https://www.flashterm.eu/en/>

20 <https://interpretershelp.com/>

21 <http://webapps.ael.uni-tuebingen.de/backbone-search/faces/search.jsp>

etkin katılım yoluyla, öğrencilerin kendi anlayış ve bilgilerini inşa edebileceklerini savunan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayanmaktadır. Proje boyunca öğrenciler öğrendiklerini, kurguladıkları videolarına yansıtmaya, akranlarından ve öğretim elemanlarından geri bildirim almaya ve çalışmalarını bu geri bildirimlere göre düzenlemeye teşvik edilir. Öğrenciler bu yolla iş birliği, analitik düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerini de geliştirirler. Kendi kurguladıkları bir çeviri ortamında farklı rollere bürünerek gerçekleştirecekleri çalışmalar daha eğlenceli ve kalıcı bir öğrenme sürecini beraberinde getirir. Gerçek dünya simülasyonları içerisinde çeviri sürecinde karşılaşacakları sorunları deneyimleyerek öğrenen öğrenciler hep birlikte bu sorunlara yönelik çözümler de üretmeye başlarlar. İkili görüşme çevirisi dersi kapsamında öğrencinin derse etkin şekilde katılımının ve ders dışında alıştırmalar yapmasının ders başarısını oldukça olumlu etkileyeceği söylenebilir.

Tasarladıkları senaryolar gereği, farklı roller aldıkları videolar oluşturmanın yanında, öğrenciler yapay zekâ destekli video üretim araçlarından da ders materyali oluşturmada faydalanılabilir. *Synthesia*²² gibi yapay zekâ destekli video oluşturma platformları, birçok dilde eğitim videoları, belli bir konuya yönelik bilgilendirici videolar ve eğitici içerikler oluşturmak için kullanılabilir. Söz konusu platformlarda video oluşturmak için özel teknik beceriler gerekmemekte, dijital okur yazar olan herkes tarafından profesyonel videolar tasarlanabilmektedir. Bu platformlarda, yüklenen yazılı bir metin, yapay zekâ tarafından üretilmiş “avatar” adı verilen sanal insan görüntüleri de eklenerek sese dönüştürülmekte, avatarların ağız hareketleri, vurguları, jest ve mimikleri okumakta oldukları metne uygun şekilde uyarlanmaktadır.

Yapay zekâ destekli video üretim araçlarının, ikili görüşme çevirisi dersi kapsamında birçok açıdan öğrencilere faydalı olabileceği düşünülmektedir:

- Bu platformlarda verilen metnin hangi aksan ya da hızda okunacağı kullanıcı tarafından seçilebilmektedir. Bu olanak sözlü çeviride karşılaşılabilecek bazı çeviri zorluklarının simüle edilmesini sağlayabilmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin farklı çeviri koşul ve ortamlarına uyum gösterebilmesine yardımcı olmaktadır.
- İkili görüşme çevirisinin gerekli olduğu ortamlarda, çevirmenin dış etkenlere bağlı olarak dikkatinin dağılması ve odaklanma sorunu yaşamaması gerekmektedir. Söz konusu platformlarda bu sorunsala ilişkin durumlar da simüle edilebilir. Örneğin, arka planda bir gürültü oluşturulabilir.
- Platformlar kullanılarak, istenilen dil düzeyinde ve konuda metinler, avatarlar tarafından seslendirilebilir. Dijital bir kütüphane oluşturularak, söz konusu videolar, zorluk derecesi, konu, metin türü, terminoloji yoğunluğu gibi farklı kategorilere ayrılıp saklanabilir. Böylece, öğrenciler ders dışında da kontrollü metinlerin seslendirilmesiyle oluşturulmuş videoları kullanarak çeviri alıştırmaları yapabilirler.

Bölüm 4.2’de çoğunlukla dersin amacı ve kapsamına uygun olarak kontrollü metin üretimi ve bu metinlerin canlandırılması üzerinde durulmuştur. Ancak, ilgili dersin sorumlu öğretim

22 <https://www.synthesia.io/>

elemanı uygun gördüğü gerçek metinleri de ders materyali olarak kullanabilir. Bölüm 4.3’te ikili görüşme çevirisi dersine yönelik beceri odaklı ve öğrenci merkezli bir ders izlencesi tasarlanmaya çalışılmıştır.

4.3. Ders İzlencesi Tasarımı

Bu çalışma kapsamında, çeviribilim ya da mütercim tercümanlık bölüm müfredatlarında okutulmak üzere, lisans 2. sınıf öğrencilerine yönelik, zorunlu ders statüsünde bir “ikili görüşme çevirisi” dersinin 15 haftalık ders izlencesi tasarlanmıştır:

Tablo 4. Ders izlencesi önerisi			
Hafta	Beceri kazanımı	Haftalık içerik	Ders içi materyaller /etkinlik
1	Bir sözlü çeviri türü olarak ikili görüşme çevirisi hakkında genel bilgi edinimi.	Sözlü çeviri türleri hakkında genel bilgi; ikili görüşme çevirisinin tanımı ve gerçekleştirildiği ortamlar, ikili görüşme çevirisinin doğası, çeviri sürecinde çevirmenden beklenenler (doğrudan anlatımla çeviri yapılması gerekliliği, vb.)	Eğitici videolar, ders notları.
2	Diliçi çeviri / yeniden ifade etme becerisini geliştirme.	A dilinden A diline; B dilinden B diline ²³ diliçi çeviri uygulamaları. Yeniden ifade etme, eşanlımlı sözcük, üst anlamlı sözcük kullanımı, vb.	A dilinde ve B dilinde kısa süreli, özel alan terimleri içermeyen gündelik dille hazırlanmış metinler.
3	Duyduğunu anlamının önemini kavrama.	Tekil sözcükler yerine anlama odaklanma ve dinleme etkinliğini konuşmayı kavramaya yönelik yapma üzerine alıştırmalar.	En fazla beş dakikalık bir haber metninin dinlenmesi (B dilinde) ve konuşmanın genel hatlarını anlayıp anlamadıklarını sınamak için öğrencilere sorular sorulması (A dilinde). Dil çiftleri tersine çevrilerek etkinlik tekrarlanabilir.
4	Sözlü çeviriye yönelik dijital araçların kullanımına yönelik farkındalık kazanımı.	Hem ders içi hem de ders dışı etkinliklerde yardımcı olabilecek araçların tanıtılması.	<i>Interpreter’s Help</i> ve <i>InterpreterBank</i> gibi dijital araçların ORCIT gibi eğitici materyallerin yer aldığı platformlar.
5	Özetleyerek sözlü çeviri becerisinin kazanımı.	Özetleyerek çeviri kavramına genel bakış, sözlü özetle kapsanması gereken unsurlar (konuşmanın genel izleği, özel adlar, listeler, bilgi içeriğinin korunması, vb.)	A dilinden B diline ve B dilinden A diline özetleyerek çeviri uygulamaları (farklı alanlarda; turizm konulu konuşmalar, beslenme üzerine konuşmalar, vb.)

23 A dili öğrencinin ana dili, B dili ise yabancı dildir.

6	Bellek kullanımına yönelik becerilerin kazanımı.	Kısa süreli belleğin işlevsel şekilde kullanılmasına yönelik teknikler (kategorizasyon, genelleme, karşılaştırma, hatırlatıcı hazırlama, vb.)	Farklı bellek tekniklerinin kullanımına ilişkin örnekler. İlham verici konuşmalar, özel günlerde liderler tarafından yapılan konuşmalar, vb.
7	Ara sınav		
8	Not tutma teknikleri ve becerilerinin öğrenimi.	Şekil, kısaltma ve simge kullanımı. Not almada dikkat edilecek hususlar (duyulan her sözcüğün not alınmaması ve belleğin notlardan önce gelmesi gerektiği, vb.)	Diyaloglar (tarafların biri A dilinde, biri B dilinde konuşmak üzere). Yoğun terminoloji içermeyen ticari görüşmeler, iş gezisi simülasyonları gibi türlerde çeviri uygulamaları.
9	Kültüre özgü unsurların aktarımına ilişkin farkındalık kazanımı.	Çevirmenin dil uzmanı olduğu kadar; kültür ve iletişim uzmanı olduğuna yönelik farkındalık, kültürel farklılıkların çeviri sürecinde ortaya çıkarabileceği zorluklar ve çözüm önerileri.	Kültürel normlar, inançlar, değerler, kültüre özgü sözlü olmayan iletişimsel işaretleri (ješt, mimik, vb.) kapsayan, farklı kültürlerden taraflar arasında geçen diyaloglar.
10	Özel alan dili ve terminolojisine yönelik farkındalık kazanımı.	Alana özgü dil kullanımı ve terim çevirisinin ikili görüşme çevirisi sürecindeki yeri, terim kaynaklı sorunlara çözüm önerileri, sözlü çeviriye yönelik terimler oluşturma.	Terminoloji yoğunluklu kısa diyalog ve konuşmaların A dilinden B diline; B dilinden A diline çevrilmesi (farklı konu alanlarında, uluslararası ilişkiler, sağlık, ithalat/ihracat, bilim ve teknoloji, vb.)
11	Sayısal ve görsel veriler içeren bağlamların çevirisine ilişkin yöntemler geliştirme.	Özellikle çok basamaklı sayıların çevirisine yönelik alıştırmalar, sayıları hatırlamaya yönelik teknikler, şekil ve grafik türlerine ilişkin genel teknik bilgi ve çeviri uygulamaları.	Ekonomi / finans içerikli diyaloglar (her iki farklı çeviri yönünde uygulamalar)
12	Genel çeviri sorunları ile başa çıkabilme yöntemlerinin öğrenimi.	Çeviri sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlara ilişkin çözümler, bu sorunların çevirmenin dikkatini dağıtmasını engelleyebilecek yöntemler.	Çeviri sırasında ortaya çıkabilecek sorunların simüle edildiği diyaloglar. Örneğin, arka planda gürültü ve ilgisiz sesler, bağlam dışı konuşmalar, diyalog sırasında gerginlik, vb.
13	Çeviride etik ve profesyonellik konularında bilgi edinimi.	Sözlü çeviride etik ilkeler (gizlilik, tarafsızlık, şeffaflık, vb.) ve profesyonel standartlar hakkında bilgilendirme. Etik ilkelerin ihlal edildiği çeviri durumlarına ilişkin örnekler verilmesi.	Etik sorunların simüle edilmesi. Örneğin, diyalog sırasında bir tarafın, diğer tarafı dışlayarak yalnızca çevirmenle iletişim kurmak istemesi (İng. <i>side conversation</i>), çevirmenin bu tür durumlarda benimsemesi gereken tavırlar.

14	Tüm becerileri bütüncül olarak kullanabilme.	Çeviri uygulamaları ve öğrencilere geribildirim verilmesi.	Farklı konu alanlarından, özel alan terminolojisi içeren, öğrenciler ve dersin öğretim elemanı tarafından hazırlanmış diyaloglar (uluslararası ilişkiler, ticaret, tıp, iş anlaşmaları, vb.).
15	Dönem sonu sınavı		

Tablo 4'te görüldüğü gibi, ikili görüşme çevirisi dersine yönelik beceri odaklı ve uygulama yoğunluklu bir ders izlencesi önerilmektedir. Ancak, her bir haftanın bir beceriye ayrılması, söz konusu beceriye yalnızca ilgili haftada yoğunlaşılması ya da tek bir haftada öğrencinin o beceriyi kazanması anlamına gelmemektedir. Ders izlencesinin doğrusal değil, katmanlı ve bütüncül bir yapıda ele alınması gerekmektedir. Ders kapsamında geliştirilmesi gereken beceriler iç içedir ve çeviri uygulamalarıyla tüm becerilerin pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Her bir haftaya bir becerinin atanmasının nedeni ise, dersin teorik kısmında öğrenciye söz konusu beceriyle ilgili farkındalık kazandırılmaya çalışılması gerekliliğidir. Örneğin, ikili görüşme çevirisi sürecinde not almanın önemi ve not tutma teknikleri üzerinde 8. haftada yoğun bir şekilde durulması öngörülmüştür, ancak bu durum ilgili haftanın öncesinde ya da sonrasında yer alan haftalarda öğrencilerin not tutmaması anlamına gelmemektedir.

Dil yeterliğinin başarılı bir çevirisinin ilk koşulu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ikili görüşme çevirisi dersinin eş zamanlı olarak alt edinc dersleriyle desteklenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğrenci, hazırlık eğitimi almış olsa bile, tüm modüllerde olmak üzere B dilindeki yeterliğinin desteklenmesi çeviri başarısını olumlu yönde etkileyebilecektir.

Dönemin başlangıcında sözlü çeviri sürecine yönelik olarak kullanılacak dijital araçların tanıtımı önem taşımaktadır; çünkü dönem boyunca öğrenciler bu araçlardan faydalanabilir. 4. bölümde söz edildiği gibi, beceri ve uygulama odaklı olarak öğretim elemanları kontrollü metinler üretebilir, ancak gerçek materyalleri de derslerinde kullanabilir.

Ölçme ve değerlendirme için ise aşağıdaki taslak önerilmektedir:

Tablo 5. Ölçme ve değerlendirme ölçütleri	
Ders içi katılım	%10
Ara sınav (Teorik bilgi ve çeviri uygulaması)	%30
Proje ödevi (terimce oluşturma, senaryo yazma, video hazırlama, vb.)	%10
Dönem sonu sınavı (çeviri uygulamaları)	%50
Toplam	%100

Sonuç

Bu çalışmada, ikili görüşme çevirisi dersine ilişkin bir ders izlencesi önerilmiştir. Ders izlencesi, öğrencilerin temel sözlü çeviri becerileri kazanmasına yardımcı olmak ve genel

olarak ikili görüşme çevirisinin doğası ve dinamikleri hakkında farkındalık geliştirmelerini sağlamak üzere tasarlanmış olup, ders materyallerinin hazırlanmasında ve ders planlamada öğrenci merkezli ve beceri temelli bir yaklaşımın önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. İşlevsel bir şekilde tasarlanmış ders planlarının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği açıktır, dolayısıyla ders planının, derse etkin katılım, grup çalışmaları ve etkileşimli öğrenmenin dikkate alınarak yapılması öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyebilecektir.

İkili görüşme çevirisi dersi özellikle sözlü çeviri alanında çalışmak isteyen öğrenciler için önemli bir temel oluşturabilir. Nitekim, öğrenciler profesyonel hayata atıldıklarında çoğunlukla yazılı çeviriler yapacak olsa da spontane olarak gelişen durumlarda ikili görüşme çevirisi yapmak zorunda kalabilirler. Bu nedenle, dersin zorunlu statüde verilmesi ve dil yeterliğini geliştirmeye yönelik alt edinç dersleri ile desteklenmesi önerilmiştir.

Ayrıca çalışmada, öğrencilerin öğretim elemanları tarafından sözlü çeviriye yönelik teknolojileri kullanma yönünde teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğretim elemanlarının aynı zamanda kazandırılması hedeflenen beceriye yönelik olarak yapay zekâ destekli sohbet robotları gibi dijital araçları kullanarak kontrollü metinler üretebileceği ve benzer şekilde öğrencilerin de öğrenme süreçlerinde bu araçlardan faydalanabileceği vurgulanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- Aksoy, B. (1995). Sözlü çeviri eğitimine bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1-2), 14-36.
- Aytaş, G. ve Köktürk, Ş. (2017). Sözlü çeviride bir değerlendirme aracı olarak rubrik. *Tarih Okulu Dergisi*, 10(31), 361-375.
- Bayraktar Özer, Ö. (2022). *Current Pedagogical Tendencies and Practices in Interpreter Training: A Study on Turkey* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Bibauw, S., François, T. ve Desmet, P. (2015). Dialogue-based CALL: an overview of existing research. *Critical CALL—Proceedings of the 2015 EUROCALL Conference* içinde (ss. 57-64). İtalya: Padova, Italy (pp. 57-64).
- Cai, R. ve Dong, Y. (2015). Interpreter training and students of interpreting in China. *Journal of Translation Studies*, 16(4), 167-191.
- Capeles, K., Wickline, V. B., Appleby, K. M. ve Appleby, D. C. (2019). Tips for designing a skills-based, learner-centered syllabus that engages students. *Psychology Teacher Network*, <https://www.apa.org/ed/precollege/ptn/2019/10/skills-learner-centered-syllabus>
- Chen, Y. J. (2009). Review of “Interpreting for tomorrow: a course book of interpreting skills between Chinese and English”. *Interpreting*, 11(2), 285-90.

- Dal Fovo, E. ve Niemants, N. S. A. (2015). Studying dialogue interpreting: An introduction. *The Interpreters' Newsletter*, 20, 1-8.
- Doğan, A. (2009). *Sözlü çeviri çalışmaları ve uygulamaları* (2. baskı). Ankara: SFN.
- Durukan, E. (2017). Ardıl çeviri eğitiminde not almanın önemi ve not alma duyarlılığının pekiştirilmesi. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 5(1), 102-112.
- Gentile, A., Ozolins, U. ve Vasilakakos, M. (1996). *Liaison interpreting: A handbook*. Avustralya: Melbourne University.
- Gile, D. (2009). *Basics concepts and models for interpreter and translator training*. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia.
- Godwin-Jones, R. (2022). Chatbots in language learning: AI systems on the rise. B. Arnbjörnsdóttir, B. Bédi, L. Bradley, K. Friðriksdóttir, H. Garðarsdóttir, S. Thouëсны, & M. J. Whelpton (Ed), *Intelligent CALL, granular systems, and learner data: Short papers from EUROCALL 2022* içinde, 124-128.
- Haristiani, N. (2019). Artificial Intelligence (AI) chatbot as language learning medium: An inquiry. *Journal of Physics: Conference Series*, 1387(1), IOP Publishing.
- Hervey, S. G., Higgins, I., Haywood, L. M. ve Thompson, M. (1995). *Thinking Spanish translation: a course in translation method, Spanish to English*. New York: Routledge.
- Hudelson, P., Dominicé Dao, M., Junod Perron, N. ve Bischoff, A. (2013). Interpreter-mediated diabetes consultations: a qualitative analysis of physician communication practices. *BMC Family Practice*, 14, 1-9.
- Jacobs, E. A., Shepard, D. S., Suaya, J. A. ve Stone, E. L. (2004). Overcoming language barriers in health care: costs and benefits of interpreter services. *American journal of public health*, 94(5), 866-869.
- Karliner, L. S., Jacobs, E. A., Chen, A. H. ve Mutha, S. (2007). Do professional interpreters improve clinical care for patients with limited English proficiency? A systematic review of the literature. *Health services research*, 42(2), 727-754.
- Liu, H.P. (2005). *Interpreting theory and interpreting teaching (Kouyililun yu jiaoxue)*. Pekin: China Translation and International Publishing Company.
- Liu, J. (2014). Reconsidering interpreter training models in light of divergent contexts. *FORUM. Revue internationale d'interprétation et de traduction/International Journal of Interpretation and Translation* 12(1), 41-77.
- Liu, J. (2015). Chinese interpreter training in context: Textbook compilation as a didactic tool. *The Korean Journal of Translation Studies*, 16(4), 193-210.
- Liu, J. (2020). *Interpreter training in context: European and Chinese Models Reconsidered*. Singapore: Springer.
- Mason, I. (2009). Dialogue interpreting. M. Baker & G. Saldanha (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* içinde (ss. 81-84). New York: Routledge.
- Maximous, A. (2017). *Teaching and learning community interpreting* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Western Sydney University: Avustralya.
- Meifang, Z. (2012). The study of note-taking and memory in consecutive interpretation. *International Conference on Education Technology and Management Engineering: Lecture Notes in Information Technology*, 16-17, 178-184.
- Moratto, R. (2011). The Xiada model for interpreter training. *Translation Journal*, 15(3), <http://translationjournal.net/journal/57interpreting.htm>.

- Morelli, M. (2017). Interpreting and mediation: Raising awareness by training. L. Cirillo & N. Niemants (Ed), *Teaching Dialogue Interpreting* içinde (ss. 84-99). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Nonkukhetkhong, K., Baldauf Jr, R. B. ve Moni, K. (2006). Learner centeredness in teaching English as a foreign language: Teachers' voices. *26 Thai TESOL International Conference*, Tayland: Chiang Mai.
- Okuyan, S. (2019). *Küresel koşulların Türkiye akademik sözlü çeviri eğitimine etkisi: müfredat analizi ve sözlü çeviri temsilcilerinin görüşleri üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi: Sakarya.
- Okuyan, S. ve Balkul, H. İ. (2019). Investigation of interpreting education at the undergraduate level in Turkey from the angle of interpreting competences. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 2(6), 114-135.
- Özkaya, E. (2017). Sözlü Çeviri Araştırmalarında Mecra Dönüşümü. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 108-119.
- Pekçoşkun Güner, S. (2022). Sözlü çeviri araçlarına terminoloji odaklı bir bakış. S. Pekçoşkun Güner (Ed.), *Çeviribilimde terim odaklı çalışmalar* içinde (ss. 183-215). Ankara: Siyasal Kitap.
- Pistillo, G. (2003). The interpreter as cultural mediator. *Journal of Intercultural Communication*, 6, <https://immi.se/oldwebsite/nr6/pistillo.pdf>
- Ross, J. M. (2018). Toplum çevirmenliği eğitimi, çeviri pratiği, yerel gerçekler, uluslararası uygulamalar ve araştırmanın önemi. E. Diriker (Ed.), *Türkiye'de sözlü çeviri* içinde (ss. 283-312). İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Rudvin, M. ve Tomassini, E. (2011). *Interpreting in the community and workplace*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Sarfraz, S. ve Akhtar, N. R. (2013). Learner centeredness based methodology-A motivation enhances in the development of cohesiveness in emotive writing at the under graduate level in Pakistani universities. *Journal of Education and Practice*, 4(12), 130-139.
- Su, W. ve Y. Deng. (2009). *Basics of interpreting skills*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Şahin, M. ve Eraslan, Ş. (2017). Sözlü çeviri eğitiminde yeni yaklaşımlar: Sanal dünyalar. N. Kansu Yetkiner ve M. Şahin (Ed.), *Dilbilim çeviribilim yazıları* içinde (ss. 189-202). Ankara: Anı Yayınları.
- Valero-Garcés, C. (2023). General issues about public service interpreting. Institutions, codes, norms, and professionalization. L. Gavioli & C. Wadensjö (Ed.), *The Routledge Handbook of Public Service Interpreting* içinde (ss. 17-31). Londra ve New York: Routledge.
- Wadensjö, C. (1998). *Interpreting as interaction*. Londra ve New York: Longman.
- Weidong, D., Xiaoyan, X. ve Liuyan, Y. (2014). *Asia Link-Interpreting Asia interpreting Europe (With CD)*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Yemenici, A. (2019). Ardıl çeviri eğitiminde dikkat yönetimi ve çalışma belleği dinamikleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö5, 297-313.